

WWF

RAPORTTI

2014

WWF Suomen raportteja 32

SAARISTOMME ON SUOJELTAVA

— Esitys Saaristomeren, Tammisaaren saariston ja Itäisen Suomenlahden kansallispuistojen suojelun kehittämiseksi ja Porkkalan kansallispuiston perustamiseksi

Julkaisija: WWF Suomi, Lintulahdenkatu 10, 00500 Helsinki, wwf.fi

Yhteistyössä Suomen luonnonsuojeluliiton ja sen Uudenmaan piirin kanssa

Kirjoittajat: Panu Kunttu, Vanessa Ryan, Petteri Tolvanen, Sampsa Vilhunen ja Hannu Ormio

Toimitus: Petteri Tolvanen, Panu Kunttu, Joonas Fritze, Vanessa Ryan ja Sanna Kuningas

Kartat: Elina Erkkilä

Maailman Luonnon Säätiön WWF Suomen Rahaston raporteja 32

Kansikuva: Kesäaamu Vedagrundetin luonnonsuojelualueella Hankoniemen etelärannalla. © Petteri Tolvanen

Takakannen kuva: Puna-, viher- ja ruskolevien runsautta Hangon länsipuolella lokakuussa. © Mats Westerbom / Metsähallitus

Ulkoasu: Johanna Kulmalainen

Paperi: 115 g Cyclus print 100% uusiopaperi

Painosmäärä: 500

Painopaikka: Libris Oy, Helsinki 2014

ISBN 978-952-5242-37-9

ISSN 0788-0804

SISÄLLYS

Esipuhe	4
Yhteenveto	6
1. Johdanto	8
2. Luonnon monimuotoisuus eteläisissä saaristokansallispuistoissa	11
2.1 Vedenalainen luonto	12
2.2 Saaristomeren kansallispuisto	14
2.3 Tammisaaren saariston kansallispuisto	14
2.4 Itäisen Suomenlahden kansallispuisto	15
3. Suojelun nykytilanne	17
3.1 Saaristomeren kansallispuisto	17
3.2 Tammisaaren saariston kansallispuisto	19
3.3 Itäisen Suomenlahden kansallispuisto	20
4. Kansallispuistojen laajentaminen	22
4.1 Yleistä	22
4.2 Saaristomeren kansallispuisto	22
4.3 Tammisaaren saariston kansallispuisto	30
4.4 Itäisen Suomenlahden kansallispuisto	34
5. Luontotyyppien ja lajiston suojelun kehittäminen	41
5.1 Yleistä	41
5.2 Saaristomeren kansallispuisto	44
5.3 Tammisaaren saariston kansallispuisto	45
5.4 Itäisen Suomenlahden kansallispuisto	47
6. Uudelleen perustettava Porkkalan kansallispuisto	48
6.1 Kansallispuiston perustamisen tarve	48
6.2 Kansallispuiston laajuus ja maantieteellinen rajaus	52
6.3 Kansallispuistoon liittyvät luonnonsuojelulliset arvot	55
7. Muut suojelun kehittämisen toimenpiteet	56
Kiitokset	60
Lähteet	61
Liitteet	63
Liite 1. Porkkalan esitetyn kansallispuistoalueen uhanalaiset ja silmälläpidettävät eliölajit sekä luonto- ja lintudirektiivin I-liitteen lajit	63
Liite 2. Porkkalan esitetyn kansallispuiston Natura-alueiden luontodirektiivin suojeltavat luontotyypit	63

ESIPUHE

© PETTERI TOLVANEN

Kirkkonummen Söderskär on ehdotetun Porkkalan kansallispuiston uloimpia saaria.
Kiikarilla saarelta näkee kirkaalla säällä Tallinnan televisiotornin.

Suomenlahden ja Saaristomeren alueet muodostavat maailmanlaajuisesti ainutlaatuisen luonnonympäristön, johon meillä suomalaisilla on vahva side. Lähes kaikki ovat kokeneet Viroon, Ruotsiin tai Pietariin suuntautuvilla laivamatkoilla luontoarvoiltaan rikkaan rannikon ja sisäsaariston vaihtuvan hiljalleen tuulen ja veden karaisemaksi ulkosaaristoksi.

WWF Suomi on tehnyt töitä 1970-luvulta lähtien Itämeren ja sen rannikon ja saariston suojelemisen puolesta. Vuonna 2014 vietetään Suomenlahti-vuotta. Teemavuosi kokoaa yhteen asiantuntijoita, päättäjiä ja kansalaisia Suomesta, Virosta ja Venäjältä työskentelemään terveen ja turvallisen Suomenlahden puolesta. Teemavuoden omistaminen Suomenlahdelle kertoo, kuinka arvokas alue on sekä valtioille että meille sen rantojen asukkaille.

Suomenlahden rannikon ja saariston pitkäaikaisesta arvostuksesta kertoo myös se, että Porkkalassa sijaitsevalle Stora Träskön saarelle perustettiin kansallispuisto jo vuonna 1938. Puisto jäi kuitenkin jatkosodan jälkeen Porkkalan vuokra-alueelle ja se lakkautettiin. Valittavasti puiston uudelleenperustaminen on unohtunut. Tämä raportti, kuten myös Suomen luonnonsuojeluliiton aiemmat esitykset, osoittaa selvästi painavat perusteet kansallispuiston uudelleenperustamiselle huomattavasti laajemmassa muodossa.

Saaristomeren, Tammisaaren saariston ja Itäisen Suomenlahden kansallispuistot suojelevat tärkeitä luontoarvoja ja mahdollistavat niin meille suomalaisille kuin monille ulkomalaisillekin hyvät puitteet mereisestä luonnosta nauttimiseen. Päättäjien ja virkamiesten on äärimmäisen lyhytnäköistä ja itsekästä sallia jo päätettyjen suojelualueiden toteuttaminen vain osittain. Varsinkin rannikon ja saariston ”mökittyminen” on suunta, joka pitää pystyä nopeasti kääntämään. Jokainen luonnontilaiselle ja arvokkaalle rantapaikalle rakennettu asumus on askel kohti huonompaa. Rakentaminen riistää elintilaa kasveilta ja eläimiltä ja vie alueella liikkuvilta ihmisiltä mahdollisuuden virkistäytyä luonnossa.

Kansallispuistoillamme on vahva kulttuurihistoriallinen arvo. Metsästyks ja kalastus ovat joissain oloissa olleet – tai ovat yhä edelleen – kestävämmällä tasolla, ja toimenpiteitä tarvitaan kestävyuden vahvistamiseksi. Maatalous on muokannut alkuperäistä luontoa, mutta luonut toisaalta erittäin monimuotoisia perinneympäristöjä. Saariston perinneympäristöt vaativat säilyäkseen varmuutta siitä, että kansallispuistojen resurssit riittävät hoitotöiden tekemiseen.

Tämän esityksen todella runsaan tietomäärän perusteella on helppo nähdä tarpeet olemassa olevien kansallispuistojen merkittävälle laajentamiselle, jotta niiden rajalliset ja uusiutumattomat luontoarvot voidaan säilyttää myös tuleville sukupolville.

Haluan kiittää kaikkia vapaaehtoisia työhön osallistuneita ja Suomen luonnonsuojeluliittoa hyvästä yhteistyöstä sekä erityisesti kirjoittajia korkeatasoisesta tekstistä. Kiitos!

Jari Luukkonen
Suojelujohtaja
WWF Suomi

YHTEENVETO

Lounaissaaristo ja Suomenlahden saaristoalue ovat luonnoltaan rikkaimpia alueita Suomessa. Lounaissaariston ja Suomenlahden alueella on kolme kansallispuistoa: Saaristomeren, Tammisaaren saariston ja Itäisen Suomenlahden puistot. Kasvavaan käyttöpaineeseen nähden eteläisen saaristomme luonnonsuojelu on kuitenkin riittämätöntä. Suurimmat puutteet ovat merenalaisen luonnon suojelussa – esimerkiksi Itäisen Suomenlahden kansallispuistossa ei ole suojeltu merenalaista luontoa lainkaan. Myös maanpäällisten luontotyyppien ja lajien suojelun osalta on kansallispuistoissa puutteita, ja Saaristomerellä merkittävä osa jo tehdyistä suojelupäätöksistä odottaa yhä toteutumistaan.

Ympäristöministeriö ilmoitti kesällä 2012 harkitsevansa kansallispuistoverkon kehittämistä ja pyysi perusteltuja ehdotuksia mahdollisista uusista puistoista. Ministeriölle tehtyihin

© PETTERI TOLVANEN

Kirkkonummen Träskön rantakallioilta avautuu näkymä aavalle Porkkalanselälle.

ehdotuksiin sisältyi mm. Porkkalan kansallispuiston perustaminen sekä Saaristomeren kansallispuiston laajentaminen ja kehittäminen. Ympäristöministeriö päätti ottaa näiden alueiden tilanteen tarkempaan tarkasteluun osana kansainvälistä Suomenlahti 2014 -teemavuotta.

Tämän saaristokansallispuistojen kehittämistä koskevan WWF:n raportin keskeisimmät esitykset on listattu alla. Kansallispuistojen merkittävä laajentaminen edellyttää uusia valtioneuvoston periaatepäätöksiä tavoitepinta-aloista. Periaatepäätökset tulee valmistella ja hyväksyä ripeästi. Raportin keskeisimmät esitykset ovat:

- Porkkalan kansallispuiston perustaminen.
- Vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden perusteella tärkeiksi tunnistettujen vesialueiden sisällyttäminen Itäisen Suomenlahden kansallispuistoon. Tällä hetkellä vesialueet puuttuvat kansallispuistosta kokonaan. Arvokkaita matalia vesialueita on erityisesti Loviisan Söderskärin ja Pyhtään Ristisaaren välisellä alueella sekä Kotkan Reipoon ja Haminan Ulko-Tammion välisellä alueella.
- Saaristomeren kansallispuiston laajentaminen vähintään 6000 hehtaariin sen yhteistoiminta-alueen sisällä sijaitsevilla saarilla sekä Saaristomeren Natura-alueen toteuttaminen loppuun alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti. Yhteistoiminta-alueen läheisyydessä sijaitsevat valtion omistamat alueet tulee liittää kansallispuistoon.
- Tammisaaren saariston ja Itäisen Suomenlahden kansallispuistojen laajentaminen raportissa esitetyille maa-alueille. Näitä ovat Tammisaaren saariston osalta mm. Jussarön itäosa, Hästö-Busö lähisaarineen ja Odensö. Itäisen Suomenlahden kansallispuiston osalta tärkeitä maa-alueiden laajennuksia ovat mm. Loviisan Hudö ja Lehtinen, Virolahden Mustamaa, Kotkan Vanhankylänmaa ja Kirkonmaan eteläosa sekä Loviisan saariston monet lintuluodot.
- Vedenalaisen harjuluonnon, matalikkojen ja fladojen lisäsuojelu kaikissa eteläisen saariston kansallispuistoissa. Saaristomerellä erityisesti välillä Jurmo-Dragsfjärd olevia matalia hiekka- ja sorapohjia tulee lisätä kansallispuistoon. Tammisaaren saaristossa kiireisin lisäys kansallispuistoon on Metsähallituksen laatimassa alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetty Segelskärin–Mygganin alue vesialueineen ja luotoineen. Lisäksi mahdollisimman laaja kokonaisuus Hankoniemen edustan meriajokasesiintymiä tulee suojella osana kansallispuistoa.
- Perinneympäristöjen pitkäjänteiseen hoitoon on varattava riittävät resurssit.
- Haitallisten vieraslajien torjuntaa tulee jatkaa aktiivisesti ja torjuntatyön riittävästä resursoinnista tulee huolehtia kaikissa aiemmin mainituissa kansallispuistoissa.
- Olemassa olevan vedenalaisesta luonnosta kerätyn kartoitustiedon, myös hanke- ja lajikohtaisten selvitysten tulosten, vieminen keskitetysti yhteen tietokantaan. Tämä helpotaisi aluesuunnittelua ja varmistaisi, että kaikki olemassa oleva tieto on suunnittelijoiden käytössä. Nykyään tieto on hajallaan.
- Kansallispuistojen hoito- ja käyttösuunnitelmien päivittäminen vedenalaisen luonnon osalta. Hyvin harvassa suunnitelmassa on mainintoja vedenalaisen luonnon suojelusta, kansallispuiston ulkopuolisten toimintojen vaikutuksista ja vaikutusten huomioon ottamisesta tai puistoissa toteutettavista rajoituksista (esim. kalastuksen, ankkuroinnin tai veneilyn rajoittaminen tai kieltäminen paikallisesti).

1. JOHDANTO

Riittävän laaja ja edustava suojelualueiden verkosto on luonnonsuojelun kivijalka. Suomen kansallisena tavoitteena on laajentaa suojelualueiden verkostoa tuntuvasti: Vuoteen 2020 mennessä 17 prosenttia Suomen maa- ja sisävesien pinta-alasta on tarkoitus saada suojelun piiriin. Rannikko- ja merialueiden pinta-alasta on tavoitteena suojella 10 prosenttia.

Kansallispuistot ovat valtion maille perustettuja suuria luonnontilaisia tai lähes luonnontilaisia alueita. Perustamisen tavoitteena on suojella alueelle tunnusomaisia lajeja ja luontotyyppejä. Lisäksi nimenomaan kansallispuistoissa virkistyskäytön, retkeilyn ja matkailun mahdollisuudet voidaan yhdistää luonnon monimuotoisuuden suojeluun. Valtion maillla sijaitsevista luonnonsuojelualueista pinta-alallisesti suurin osa – lähes 60 prosenttia – on kansallispuistoja.

Luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi tarvitaan lisää suojelualueita. Lisäksi jo olemassa olevien alueiden kehittäminen on tärkeää. Monet Etelä-Suomen kansallispuistot ovat kuitenkin jääneet liian pieniksi luonnonsuojelulliseen tarpeeseen nähden.

Lounaissaaristo ja Suomenlahden saaristoalue ovat luonnoltaan rikkaimpia alueita Suomessa. Iso osa eteläisestä saaristostamme sijaitsee hemiboreaalisella kasvillisuusvyöhykkeellä, jossa esiintyy lukuisia joukko lajeja ja luontotyyppejä, joita ei muualla Suomessa tavata. Siksi näiden alueiden suojelun kehittämisellä on suuri vaikutus koko Suomen luonnon monimuotoisuuden säilymiseen ja uhanalaisen lajiston tilan parantamiseen. Tällä hetkellä saariston luonnonsuojelu on riittämätöntä kasvavaan käyttöpaineeseen nähden.

Saariston suojelun tärkeyttä on tuotu julkisesti esiin jo 1940-luvun alusta lähtien. Kesti kuitenkin 1980-luvulle ennen kuin kansallispuistoja ryhdyttiin perustamaan saaristoon. Poikkeuksena oli vuonna 1938 perustettu Porkkalan (Stora Träskön) kansallispuisto, joka kuitenkin lakkautettiin Porkkalan vuokra-ajan (1944–56) päätyttyä.

Saaristossa on suuri hyödyntämätön potentiaali luontomatkailun kannalta. Suojelualueiden myönteistä aluetaloudellista vaikutusta voitaisiin kasvattaa merkittävästi nykyisestä, sillä tutkimusten mukaan kansallispuistoihin tehdyt valtion sijoitukset saadaan takaisin jopa kymmenkertaisina. Kansallispuistojen kehittäminen on tärkeää myös virkistyskäytön näkökulmasta, sillä jatkuvasti lisääntyvä vapaa-ajan asuntojen rakentaminen rajaa saaria ja rantoja pois yleisestä käytöstä.

Ympäristöministeriö ilmoitti kesällä 2012 harkitsevansa kansallispuistoverkon kehittämistä ja pyysi perusteltuja ehdotuksia mahdollisista uusista puistoista. Ministeriölle tehtyihin ehdotuksiin sisältyi mm. Porkkalan kansallispuiston perustaminen sekä Saaristomeren kansallispuiston laajentaminen ja sen suojelun kehittäminen. Ympäristöministeriö päätti ottaa Saaristomeren kansallispuiston tilanteen tarkempaan tarkasteluun osana kansain-

© PANU KUNTTU / WWF SUOMI

Salpausselät muodostavat Saaristomerellä luonnoltaan arvokkaita matalikkoja ja rantaluontotyyppäjä. Kuva Öröstä.

välisestä Suomenlahti 2014 -teemavuotta. Samalla ympäristöministeriö lupasi tarkastella Itäisen Suomenlahden ja Tammisaaren saariston kansallispuistojen tilannetta sekä Porkkalan kansallispuiston perustamisen mahdollisuuksia.

Kaikki kolme olemassa olevaa etelä- ja lounaissaaristomme kansallispuistoa ja Porkkalan saaristo sisältyivät Kansallispuistokomitean vuonna 1976 tekemään ehdotukseen perustettavista kansallispuistoista. Itäisen Suomenlahden kansallispuistoa koskeva ehdotus tosin oli merkittävästi toteutunutta suurempi. Porkkalan kansallispuisto sisältyi tuolloin niin kutsuttuun tavoiteohjelmaan, jonka mukaan se tulisi perustaa 30 vuoden sisällä. Vuonna 2002 ympäristöministeriö ilmoitti käsittelevänsä edellä mainittujen kolmen saaristokansallispuiston laajentamista ja Porkkalan kansallispuiston perustamista. Metsähallitus laati tuolloin Porkkalan kansallispuiston toteutettavuusarvioinnin, jonka tulos oli puiston perustamisen kannalta myönteinen. Arviointi ei kuitenkaan johtanut toimenpiteisiin.

Suomi ja EU ovat sitoutuneet pysäyttämään luonnon köyhtymisen vuoteen 2020 mennessä. Lisäksi Suomi on sitoutunut vedenalaisen luonnon suojeluun ja monimuotoisuuden yllä-

pitämiseen useiden kansallisten ja kansainvälisten velvoitteiden kautta. Itämeren suojelukomission eli HELCOMin toimintaohjelmassa ja EU:n meristrategiadirektiivissä on asetettu tavoitteeksi Itämeren hyvän tilan saavuttaminen vuosiin 2020 ja 2021 mennessä. Hyvän tilan mittareita ovat lajien elinvoimaiset kannat sekä luontotyyppien edustavuus ja levinneisyys.

Vaikka Itämeren pinta-alasta on suojeltu yli 12 prosenttia, mikä täyttää YK:n biodiversiteettisopimuksen mukaisen merialueiden 10 prosentin vähimmäissuojelutavoitteen, on suojelun taso Suomen vesialueella riittämätön. Monet tärkeät vedenalaiset habitaatit ovat vajavaisesti suojeltuja. Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto IUCN on suositellut, että merellisten suojelualueiden tulisi kattaa vähintään 20 prosenttia jokaisesta habitaattityypistä. Tähän tavoitteeseen ei Itämerellä ja Suomessa ole päästy. Itämeren suojelualueet kuuluvat Itämeren rannikko- ja merialueiden suojelualueverkostoon nimeltään HELCOM MPA (Marine Protected Areas) (entinen HELCOM BSPA). Tähän verkostoon kuuluvien alueiden suojelu tapahtuu joko EU:n Natura 2000 -ohjelman tai kansallisen suojelun kautta.

HELCOMin teettämän selvityksen mukaan nykyisen suojelualueverkoston kytkeytyneisyys ja alueellinen edustavuus eivät ole riittäviä vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi. Myös muut tieteelliset tarkastelut ovat osoittaneet, että puutteet suojelualueiden kytkeytyneisyydessä voivat estää lajien riittävän suojelutason saavuttamisen. Suomessa meristrategiadirektiivin toimenpanon tavoitteena onkin, että merelliset luonnonsuojelualueet muodostavat tulevaisuudessa ekologisesti yhtenäisen verkoston, joka turvaa lajien mahdollisuuden levitä suojelualueelta toiselle ja siten populaatioiden selviämisen myös pitkällä aikavälillä.

Mereisten suojelualueiden kehittämisen erityisenä ongelmana on tiedon puute vedenalaisesta luonnosta. Jos emme tiedä mitä suojellaan ja miltä vaikutuksilta, oikeanlaisten suojelualueiden rajaaminen ja niiden käytön ja hoidon suunnittelu on käytännössä mahdotonta. Meneillään olevasta vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelmasta (VELMU-hanke) on saatu arvokasta uutta tietoa suojelualueverkoston täydentämistä varten.

Mereisten suojelualueiden ongelmana on myös suojelun riittämätön taso: Lajeille tai luontotyypeille haitallinen ihmistoiminta, kuten kalastus, metsästys, meriliikenne ja soranotto, on harvoin täysin kiellettyä. Esimerkiksi kaikista Itämeren suojelualueista vain kahdella on voimassa kalastuskielto, vaikka kalastus on luokiteltu useimmilla suojelualueilla uhkatekijäksi.

Tämä raportti on WWF Suomen esitys Saaristomerен, Tammisaaren saariston ja Itäisen Suomenlahden kansallispuistojen laajentamiseksi ja suojelun kehittämiseksi sekä Porkkalan kansallispuiston perustamiseksi. Esitys sisältää ehdotuksia luonnoltaan erityisen arvokkaiden saarien ja vedenalaisten alueiden suojelusta sekä uhanalaisten luontotyyppien ja eliölajien turvaamisesta. Lisäksi raportti esittelee saaristoluontoa koskevia uhkia, joita voidaan torjua kansallispuistoja kehittämällä. Porkkalan osalta esitys on laadittu yhteistyössä Suomen luonnonsuojeluliiton kanssa, sen Uudenmaan piirin vuonna 2012 ympäristöministeriölle tekemän ehdotuksen pohjalta.

2. LUONNON MONIMUOTOISUUS ETELÄISISSÄ SAARISTO- KANSALLISPUISTOISSA

Suomessa kaikki Itämeren suojelualueet (MPA) kuuluvat Natura 2000 -verkostoon. Naturen ulkopuolelle jääviä mereisiä suojelualueita on noin 1000 km². Kun kaikki Natura 2000 -kohteet, Ramsar-kohteet, kansallispuistot, valtion ja yksityisten maalla sijaitsevat luonnonsuojelualueet sekä Itämeren suojelualueisiin kuuluvat vesialueet lasketaan yhteen, Suomen merialueen kokonaispinta-alasta (talousvyöhyke mukaan lukien) on suojeltu 9,5 prosenttia. Jos talousvyöhykettä ei lasketa mukaan, nousee suojeltujen vesialueiden osuus 14,6 prosenttiin.

Kuitenkin myös Suomen vesialueilla suojelualueverkostossa on suuria puutteita. Suomi, Liettua ja Venäjä ovat ainoat HELCOM-maat, joilla ei ole talousvyöhykkeilleen ulottuvia Itämeren suojelualueita. HELCOM suosittelee, että jäsenmaat perustaisivat myös talousvyöhykkeilleen ulottuvia suojelualueita. Valtioneuvoston vuonna 2013 tekemässä Natura 2000 -verkoston täydennyspäätöksessä on mukana viisi merialuetta, jotka sijoittuvat osittain Suomen talousvyöhykkeelle. Nämä ovat Sandkallanin eteläpuolinen merialue Porvoossa, Hangon itäinen selkä Raaseporissa, Länsileton alue Pyhtäällä, Luodematalat Loviisassa sekä Merikalla Siikajoella. Näiden alueiden yhteispinta-ala on 30 264 hehtaaria. Suomen mereisiä Natura-alueita on tarkoitus täydentää VELMU-tulosten perusteella.

Toinen merenalaisten suojelualueiden yleinen puute on heikko suojelun taso. Useiden Natura-alueiden vesialueiden suojelu toteutetaan vesilain nojalla, mikä ei anna vedenalaisen luonnon suojelulle riittävän vahvoja puitteita.

Merenalaisten suojelualueiden suurimmat uhkatekijät ovat usein suojelualueiden rajojen ulkopuolella. Näitä ovat maatalouden rehevöittävät ravinnepestöt, meriliikenteen aiheuttamat päästöt ja onnettomuusriskit sekä haitalliset aineet. Suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmissa on todettu näiden uhkien vaikutus, mutta keinot uhkien torjumiseksi ovat vähissä. Useimmiten näihin ulkopuolisiin uhkatekijöihin pyritään vaikuttamaan esimerkiksi vesienhoitosuunnitelmien tai laajemmassa mittakaavassa Itämeren toimintasuunnitelman kautta. Olisi kuitenkin tarpeellista arvioida yksittäisten merellisten suojelualueiden todellista suojelutehoa ja kuvata käytännön toimenpiteitä, joita pitäisi tehdä suojelualueen ulkopuolella, jotta alueen vedenalaisen luonnon suojelutarkoitus toteutuisi.

Vuonna 2008 tehdyssä Suomen luontotyyppien uhanalaisuuden arvioissa vedenalaisista luontotyypeistä luokitellaan erittäin uhanalaisiksi punaleväyhteisöt, meriajokasyhteisöt

©HEIDI ARPONEN / METSÄHALLITUS

Rakkolevä tarjoaa suojaa monipuoliselle eliöyhteisölle, ja sen esiintyminen terveenä kasvustona kertoo puhtaasta vedenlaadusta.

ja näkinpartaisniityt. Vaarantuneita ovat kallio- ja kivikkopohjien rakkoleväyhteisöt sekä uposkasvivaltaiset pohjat. Silmälläpidettäviä ovat sinisimpukkayhteisöt, sublitoraalin rihmaleväyhteisöt, valoisan kerroksen pohjaeläinyhteisöt ja valoisan kerroksen alapuoliset pohjaeläinyhteisöt. Kahdestatoista arvioidusta vedenalaisesta luontotyypistä vain yksi (hydrolitoraalin rihmaleväyhteisöt) luokiteltiin säilyväksi ja yhdestä oli puutteelliset tiedot (vesisammalyhteisöt). EU:n luontodirektiivin mukaan tiettyjä vedenalaisia luontotyyppiä tulee suojella osana Natura 2000 -suojelualueverkostoa. Suomessa tällaisia luontotyyppiä ovat esimerkiksi vedenalaiset hiekkasärkät, riutat ja laajat matalat lahdet. Suomen kansainväliset vastuuluontotyypit Itämeren vedenalaisten luontotyyppien joukossa ovat meriajo-kasyhteisöt, näkinpartaisniityt ja Itämeren kalliopohjat. Itämeren vedenalaiset luontotyypit on arvioitu myös HELCOM Red List -julkaisussa vuonna 2013.

2.1 Vedenalainen luonto

Saaristomerellä, Tammisaaren alueella ja itäisellä Suomenlahdella on suoritettu kartoituksia vedenalaisen luonnon inventointiohjelman (VELMU) ja Finmarinet-hankkeen puitteissa sekä kansallispuisto- että Natura 2000 -alueilla. Vedenalaisesta luonnosta on suhteellisen paljon tietoa, vaikka tiedon määrää ei voikaan pitää vielä riittävänä. Myös saadun aineiston käsittely on vielä osittain kesken.

Itämeren erityispiirteitä ovat mm. murtovesi, kylmä lämpötila ja talvinen jääpeite. Itämeri on vähälajinen, mutta alueella tavataan sekä suolaisen että makean veden lajeja. Rakkolevä on yksi Itämeren avainlajeista, sillä monet kalat ja selkärangattomat käyttävät rakkolevävyöhykkeen tarjoamaa suojaa ja ravintoa. Sen levinneisyyteen vaikuttavat vahvasti suolaisuus ja kasvupaikan avoimuus. Itäisen Suomenlahden kansallispuisto on rakkolevän itäisintä esiintymisaluetta Itämeressä.

Rakkolevän rinnalla myös sinisimpukka on yksi Itämeren ravintoverkon avainlajeista ja tärkeä pohjan eliöyhteisöjä muodostava laji. Suomen vesillä sinisimpukkaesiintymät ovat tiheimmillään ja biomassaa suurimmillaan Saaristomerellä ja läntisen Suomenlahden uloimilla alueilla, sillä myös sinisimpukan esiintyminen riippuu vahvasti veden suolapitoisuudesta. Sinisimpukan esiintyvyys vähenee merkittävästi Suomenlahden itäisissä osissa. Tammisaaren saaristosta on löydetty edustavia sinisimpukkayhteisöjä (lähes 100 prosentin peittävyys 6–16 metrin syvyydessä). Sinisimpukka on erityisesti haahkan kaltaisille kokosukeltajorsille tärkeä ravinnonlähde.

Luontodirektiivin luontotyypeistä Saaristomerellä, Tammisaaren saariston ja Itäisen Suomenlahden alueilla esiintyy esimerkiksi rannikon laguuneja (fladat ja kluuvijärvet). Saaristomereltä löytyy myös vedenalaisia harjuja ja riuttoja. Salpausselkien harjujatkeet muodostavat Saaristomerellä ainutlaatuisia vedenalaisia hiekkasärkkiä ja sorapohjia. Nämä luovat otollisia elinympäristöjä mm. silmälläpidettävälle meriajokkaalle. Saaristomerellä tärkeisiin vedenalaisiin lajeihin kuuluvat myös mm. mukulanäkinparta ja haarukkalevä.

Tammisaaren kansallispuiston vesialueilla tutkittiin 1990-luvulla pohjatopografiaa, kartoitettiin silakan kutupohjat puiston alueelta ja kartoitettiin puiston vedenalaista luontoa kasvillisuus-, pohjaeläin- ja kalastuselvityksien avulla. Tutkimuksissa havaittiin 145 kasvi- ja eläinlajia tai lajiryhmää. Alueen leväerikoisuus on vaarantunut tähtimukulaparta, jota esiintyy rehevän Pohjanpitäjänlahden alueella. Lajia uhkaa erityisesti väylärakentaminen, vesiliikenne ja ruoppaus, jotka hävittävät sen elinalueita. Hankoniemen eteläpuolelta löytyy laajoja meriajokasesiintymiä, jotka tarjoavat ravintoa ja suojaa monelle eläinlajille. Meriajokas on ainoa Itämerellä esiintyvä mereinen siemenkasvilaji.

Tammisaaren alueelta on tunnistettu myös ilmeisen arvokkaita riuttoja. Riuttoja uhkaa erityisesti rehevöityminen. Vuonna 2008 valmistunut selvitys kartoitti kansallispuiston ulkopuolelle (mutta Natura-alueen sisälle) jääneiden merialueiden matalikkoja. Selvityksessä kartoitettiin pohjan laatua, makrofytyttejä sekä pohjaeläimiä. Tutkimusalueella havaittiin muun muassa punahelmilevää ja haarukkalevää.

Itäisen Suomenlahden aluetta luonnehtii murtoveden ja makeiden jokivesien kohtaamisesta johtuva vedenlaadun voimakas vaihtelu. Tältä alueelta löytyy vedenalaisia harjuja ja hiekkasärkkiä. Itäinen Suomenlahti on tärkeä vaelluskaloille: merilohelle, meritaimenelle sekä vaellus- ja karisiialle. Alueella tavataan myös ankeriasta ja nahkiaista. Kaikki edellä mainitut kalalajit on luokiteltu joko uhanalaisiksi tai silmälläpidettäviksi. Ei-kaupallisista kalalajeista alueella esiintyy vaarantuneeksi luokiteltu rantanuoliainen, jota on havaittu Pyhtään, Kotkan, Haminan ja Virolahden edustan merialueilla.

2.2 Saaristomeren kansallispuisto

Saaristomeri on Suomen merialueista suolaisin. Tuhannet saaret luovat topografialtaan ainutlaatuisen monimuotoisen alueen, joka ulottuu suojaisista mantereen läheisistä alueista ulkosaariston avoimille merialueille. Veden keskisyvyys on 23 metriä ja syvin kohta vain 146 metriä. Ulkosaaristo on kivikkoista ja hyvin avointa. Ulappavyöhykkeen ulkosaaristo on Saaristomeren kansallispuistossa hyvin edustettuna. Saaristomeren kansallispuiston runkosuunnitelman mukaan kansallispuiston tärkeisiin suojelukohteisiin lukeutuvat vedenalaiset harjut ja riutat. Saaristomeren sisäsaaristoa luonnehtivat pehmeämmät pohjat ja rantojen ruovikot. Sisäsaaristoa kansallispuistossa ei ole, mutta laajennusten myötä sitä olisi puistoon mahdollista sisällyttää.

Saaristomeri on luonnoltaan monimuotoisimpia alueita Suomessa. Alueen geologinen syntyhistoria, maantieteellinen sijainti, saarten suuri lukumäärä ja maatalouden pitkät perinteet tekevät siitä ainutlaatuisen. Suomen merialueilla on reilut 80 000 yli aarin kokoista saarta, joista lähes puolet sijaitsee Saaristomerellä. Saaristomeren luontotyypeistä korvaamattoman arvokkaita ovat perinneympäristöt, lehdot, tervalepikot, harjusaaret, kalkkivai-kutteiset luontotyypit, fladat ja vedenalaiset hiekkasärkät. Alueen elinympäristöihin kuuluu myös vanhoja metsiä ja soita. Varsinais-Suomen hienoimmat letot ja lähdekorvet ovat Saaristomerellä. Moni näistä luontotyypeistä on omaleimainen nimenomaan Saaristomerelle, joten niiden suojelu ei onnistu muualla Suomessa.

Myös uhanalaisten lajien määrä alueella on poikkeuksellisen korkea: uhanalaisia tai silmäläpidettäviä lajeja on tavattu 467. Saaristomeren kansallispuiston lajirunsautta kuvaa hyvin se, että yhteistoiminta-alueelta on löydetty vähintään puolet monien eliöryhmien, kuten putkilokasvien, lintujen, perhosten, luteiden ja kääpien koko Suomen lajimäärästä. Pelkästään Öron saarella on tavattu 1657 perhoslajia¹, joskaan kaikki eivät elä alueella pysyvästi. Saaristomeren Natura-alueelta on määritetty 45 Natura-luontotyyppiä, kun koko Suomessa niitä on 69. Suomen 14 ensisijaisesti suojeltavasta Natura-luontotyypistä alueella esiintyy kahdeksan.

2.3 Tammisaaren saariston kansallispuisto

Suurin osa Tammisaaren saariston kansallispuiston maa-alueista sijaitsee ulko- ja sisäsaaristovyöhykkeellä. Näiden saaristovyöhykkeiden lisäksi puisto ulottuu myös merivyöhykkeelle. Saaret ovat pääosin kallioisia. Saarten metsät ovat ulommilla saarilla kuivia tai kuivahkoja kankaita, mutta sisempänä on myös tuoreita ja lehtomaisia kankaita. Lehtoja on vain pieninä laikkuina. Luonnontilaisimmat metsät ovat ulkosaaristossa, mm. Jussarössä. Soita on vähän ja ne ovat pienialaisia. Rantaluontotyyppien kirjo on monipuolisinta meri- ja ulkosaaristovyöhykkeellä, jossa esiintyy mm. merenrantakallioita, kivikorantoja ja rantaniittyjä.

Kansallispuistossa esiintyy 13 maanpäällistä Natura-luontotyyppiä. Tammisaaren saariston ja Hangon saariston Natura-alueella (FI0100005) niitä on yhteensä 22. Tällä kansallispuiston sisältävällä, mutta paljon laajemmalla Natura-alueella uhanalaisia eliölajeja

¹ Jaakko Kullberg, henk.koht. tiedonanto 2013

© PANUKUNTTU / WWF-SUOMI

Vanhaa metsää Jussarön saaren länsiosassa.

on tavattu 105 ja silmälläpidettäviä 109. Metsien luontoarvosta kertovat Jussaröstä ja Älgöstä löytyneet vanhan metsän kääväkkäät: kahdeksan punaisen listan lajia ja kuusi alueellisesti uhanalaista lajia. Lintu- tai luontodirektiivien priorisoimia lajeja alueella on tavattu 62.

2.4 Itäisen Suomenlahden kansallispuisto

Itäisen Suomenlahden kansallispuistolla ja sen ympärille sijoittuvilla Natura 2000 -verkoston alueilla on tärkeä merkitys luonnon- ja kulttuuriympäristöjen suojelun, kalastus- ja virkistyskäytön sekä harvinaisten maaperämuodostumien, kuten hiidenkirnujen, kalliorotkojen ja rantavallien kannalta. Kalastus-, merenkulku- ja sotahistoria on jättänyt jälkensä ympäristöön, ja alue on myös kulttuurihistoriallisesti merkittävä. Aluetta luonnehtivat ulkosaariston laajat ulapat yksittäisine saarineen. Itäisellä Suomenlahdella on suurehkoja metsäisiä saaria myös kaukana avomerellä. Rantojen, metsien ja kallioiden kasvillisuustyypit ovat hyvin edustettuina, mutta perinneympäristöjä ja soita on niukasti.

Itäisen Suomenlahden kansallispuisto on kuuluisa monipuolisesta saaristolinnustostaan. Puisto sijaitsee Venäjän tundralle muuttavien arktisten hanhien, vesilintujen ja kahlaa-

jien muuttoreitillä. Tällä reitillä tapahtuvaa kansainvälisesti ottaen harvinaisen tärkeää muuttoa kutsutaan ”arktiksi”. Arktisten läpimuuttajien runsauteen nähden melko harvat yksilöt pysähtelevät alueella, mutta huonon sään yllättäessä suuri määrä lintuja voi laskeutua odottamaan sään paranemista. Pesimälinnustoon kuuluu monia tyypillisiä ulkosaariston lajeja kuten suurina kolonioina pesivät ruokki ja riskilä, jotka ovat molemmat myös Suomen kansainvälisiä vastuulajeja. Myös selkälokkeja esiintyy runsaasti itäisen Suomenlahden ulkosaaristossa, vaikka laji on taantunut viime aikoina voimakkaasti. Erittäin uhanalaisen etelänkiislan Suomen pääpopulaatio pesii itäisellä Suomenlahdella. Metsälinnuston kannalta nykyisen kansallispuiston tärkeimpiä saaria ovat Kilpisaari ja Ristisaari.

Kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman alueella on tavattu 19 Natura-luontotyyppiä, 50 uhanalaista lajia ja 15 direktiivilajia. Kasvilajisto on monipuolinen ja sen erikoisuuksiin kuuluu muun muassa Itämerellä endeeminen merivihvilä. Alueella esiintyy kasvilajeja kuten rantahirvenjuuri ja pikkutervakko, jotka ovat harvinaisempia läntisellä Suomenlahdella ja Saaristomerellä. Kansallispuiston hiekkarannat ovat lajistollisesti merkittäviä.

© PETTENI TOLVANEN

Pyhtään Ristisaaren ja Kaunissaaren välinen harjujakso on osa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta ja harjunsuojeluohjelman kohde. Näkymä Pyhtään Ristisaaren pohjoiskärjestä.

3. SUOJELUN NYKYTILANNE

3.1 Saaristomeren kansallispuisto

Ajatus Saaristomeren saariston suojelusta sen ainutlaatuisen luonnon turvaamiseksi esitettiin julkisesti ensi kerran vuonna 1941, ja jo seuraavana vuonna ehdotettiin kansallispuiston perustamista. Keskustelu jatkui vuosikymmeniä, ja kansallispuisto perustettiin lopulta vuonna 1983. Kansallispuiston perustamisen taustalla oli huoli saariston autioitumisen jälkeisestä tilojen pirstoutumisesta, maakeinottelusta ja vapaa-ajan asuntojen nopeasta lisääntymisestä.

Kansallispuiston yhteistoiminta-alue rajaa alueen, jonka sisällä valtion omistamat maat kuuluvat kansallispuistoon. Tämän rajauksen sisällä maapinta-alasta kansallispuistoon kuuluu vain 23 prosenttia, joten suurin osa alueesta on suojelematonta yksityismaata.

Jo 1970-luvulla kartoitettiin biologisesti erityisen arvokkaat alueet puiston perustamisen lähtökohdaksi. Selvityksessä paikannettiin noin 6300 hehtaaria saaria, joilla todettiin erityisiä luontoarvoja. Tällä hetkellä kansallispuistoon kuuluu saaria noin 3500 hehtaaria (kartta 1). Lisäksi Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen sisällä on 634 hehtaaria yksityisiä luonnonsuojelualueita (kartta 1).

Vuonna 1986 ympäristöministeriön asettama Saaristomeren kansallispuiston suunnitteluryhmä piti 3000 hehtaarin kokoista kansallispuistoa alueeltaan liian hajanaisena, toiminnallisesti epäyhtenäisenä ja vapaa-ajan rakentamisen pahasti pirstomana. Suunnitteluryhmä ehdotti kansallispuiston pinta-alatavoitteen kaksinkertaistamista ja maanhankinnan tehostamista. Keinoiksi suunnitteluryhmä ehdotti vaihtomaajärjestelmän kehittämistä ja ostomäärärahojen lisäämistä. Merkittävää edistystä puiston laajentamisessa ei tämän jälkeen ole kuitenkaan tapahtunut.

Nykyinen kansallispuisto ei täytä niitä suojelun tarpeita, joita tällä maamme lajiston ja luontotyyppejen kannalta monimuotoisimmalla alueella on. Kansallispuisto on liian pieni ekologiseen tarpeeseen ja maankäyttöpaineisiin nähden. Yli 1000 hehtaaria kaikkein arvokkaimpiakin alueita on edelleen kokonaan vailla suojelua. Samaan aikaan vapaa-ajan asuntojen määrä alueella on kasvanut rajusti, mikä pirstoo aiemmin yhtenäisiä ja luonnontilaisia alueita. Vuonna 1974 kansallispuiston yhteistoiminta-alueella sijaitsi 227 vapaa-ajan asuntoa, mutta 2000-luvulle tultaessa vapaa-ajan asuntojen määrä oli viisinkertaistunut.

Tulee myös muistaa, että Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alue kattaa vain osan laajemmasta Saaristomeren saaristosta, jossa suojeluaste on muutaman prosentin luokkaa. Valtio voisi kuitenkin ostaa vapaaehtoisilla maakaupoilla maata Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueelta ja liittää ne osaksi kansallispuistoa.

© PANU KUNTU / WWF-SUOMI

Saaristomeren kansallispuistoon kuuluvassa Stora Hästössä on ihanteellinen luonnonsatama.

Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueella sijaitsee valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (Saaristomeren kulttuurimaisemat) ja UNESCO:n biosfäärialue. Osa alueesta lukeutuu myös BirdLifen määrittelemiін kansainvälisesti tärkeisiin lintualueisiin (IBA). Saaristomeren kansallispuistoon kuuluu noin 47 000 hehtaaria valtion vesialuetta. Puiston kokonaispinta-alueesta noin 93 prosenttia on vesialuetta ja se on Selkämeren kansallispuiston jälkeen vesipinta-alaltaan suurin merellinen kansallispuisto. Suojelualue sijaitsee kokonaan Suomen aluevesillä.

Saaristomeren kansallispuiston vedenalainen luonto on hyvin monimuotoista. Tästä huolimatta alueen vedenalaisen luonnon suojelu on edelleen puutteellista. Kansallispuiston runkosuunnitelmassa mainitaan kansallispuiston tärkeä rooli Itämeren arvokkaiden merenpohjien suojelussa. Vedenalainen luonto, siihen vaikuttavat uhkatekijät ja uhkien aiheuttamien paineiden hallitseminen on kuitenkin puutteellisesta tiedosta johtuen mainittu runkosuunnitelmassa vain hyvin pintapuolisesti. Yleisten vesialueiden käytön kohdalla uhkista mainitaan pelkästään kalastus, jota säädellään kalastuslain 6 §:n mukaisesti – eli varsin väljästi.

Luonnoksessa vesiviljelyn kansalliseksi sijainninhjaussuunnitelmaksi Saaristomeren alue (jossa vedenlaatu on tyydyttävä) on määritetty alueeksi, jossa vesiviljelyn kuormitusta ei tulisi enää lisätä. Luonnoksessa on kuitenkin esitetty vesiviljelyn keskittämislle soveltuvia,

yli 10 metriä syviä alueita, jotka voidaan jättää kansallispuiston laajennussuunnitelmien ulkopuolelle. Suunnitelmaa tulee päivittää, jos uutta tietoa arvokkaista vedenalaisen luonnon kohteista kertyy.

Alueen muiksi uhkatekijöiksi on arvioitu mm. rantarakentaminen, ruoppaus, maatalouden aiheuttama rehevöityminen ja ihmistoiminnan aiheuttama häiriö. Myös alueen säännöllinen matkustajalauttaliikenne on huomioitu paikallisesti merkittävänä häiriötekijänä. Uhkisiin kuuluvat myös vieraslajien leviäminen sekä hiekan- ja soranotto.

3.2 Tammisaaren saariston kansallispuisto

Tammisaaren saariston kansallispuisto perustettiin vuonna 1989 säilyttämään edustava osa Suomenlahden saaristo- ja meriluontoa. Perustamisen yhteydessä kansallispuistoon liitettiin vuonna 1956 perustettu Jussarön luonnonpuisto. Kansallispuiston nykyinen maapinta-ala on 844 hehtaaria ja vesipinta-ala 4577 hehtaaria. Kansallispuisto on osa BirdLifen määrittelemää kansainvälisesti tärkeää lintualueita (IBA), joka kattaa ulkosaaristoalueen laajoilta osin Inkooseen saakka.

Tammisaaren saariston kansallispuisto on osa laajempaa Natura 2000 -verkostoon kuuluvaan Tammisaaren saariston, Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelu-alueita, jonka kokonaispinta-ala on 52 630 hehtaaria. Sen alueesta noin kolmannes on suojeltu kansallisen lainsäädännön nojalla. Kokonaisuudessaan tähän Natura-alueeseen kuuluu

© HEIDI ARPONEN / METSÄKÄLTIUS

Meriajokas on ainoa Itämerellä esiintyvä mereinen siemenkasvilaji. Meriajokasyhteisöt ovat yksi Suomen kansainvälisistä vastuuluontotyypeistä.

49 760 hehtaaria vesialuetta, ja se sijoittuu kokonaan Suomen aluevesien sisälle. Merialueen suojelun tavoitteena on suojella merenpohjaa, vedenalaista luontoa ja vesiympäristön tilaa. Suurin osa Natura-alueen vesialueen suojelusta toteutetaan vesilaililla.

Alueeseen rajoittuu myös Hangon itäisen selän Natura-alue. Tämän Natura-alueen suojelua on määrä toteuttaa vesilain ja ympäristönsuojelulain nojalla. Myös tätä aluetta ehdotetaan Itämeren suojelusopimuksen nojalla sisällytettäväksi HELCOMin rannikko- ja merialueiden suojelualueverkostoon. Alueella esiintyy muun muassa riuottoja.

3.3 Itäisen Suomenlahden kansallispuisto

Itäisen Suomenlahden kansallispuisto sijaitsee Kymenlaakson rannikkoalueella Pyhtään, Kotkan, Haminan ja Virolahden kunnissa. Kansallispuiston perustamista ehdotettiin vuonna 1976 kansallispuistokomitean mietinnössä ja se perustettiin vuonna 1982. Kansallispuistokomitean mietinnössä puiston pinta-alaksi ehdotettiin 100 980 hehtaaria. Kansallispuiston pinta-ala on tällä hetkellä 707 hehtaaria. Vesialueita ei kansallispuistoon sisälly lainkaan, vaikka alkuperäissuunnitelmien mukaan niitä piti kuulua puistoon noin 100 000 hehtaaria.

Kymenlaakson seutukaavaliiton vuonna 1978 laatiman Itäisen Suomenlahden perustamiselvityksen mukaan ehdotetun vesialueen liittäminen kansallispuistoon olisi ensiarvoisen

© ARI LAINE / METSÄHÄLLITUS

Itäisen Suomenlahden erityispiirteisiin kuuluvat hiekkapohjat, joita esimerkiksi siika käyttää kutualueenaan.

tärkeää mm. hylkeiden suojelun, tutkimuksen ja ammattikalastuksen kannalta. Vaikka Itäisen Suomenlahden kansallispuisto levittäytyy koko Kymenlaakson saariston alueelle maakunnan länsireunalta aina Venäjän rajalle, se on vesialueiden puuttumisen takia pinta-alaltaan Suomen kansallispuistoista toiseksi pienin.

Kansallispuisto sisältyy kokonaan Itäisen Suomenlahden saariston ja vesien Natura 2000 -alueeseen (FIO408001, SCI ja SPA), joka puolestaan kuuluu Suomen Itämeren suojelualueverkostoon ilmoittamiin kohteisiin (ns. MPA-alueisiin). Itäisen Suomenlahden Natura 2000 -alueen (kokonaispinta-ala 95 628 hehtaaria) saarista suurin osa kuuluu kansallispuistoon, mutta Natura-verkostossa olevia vesialueita ei sisälly kansallispuistoon lainkaan. Natura-alueesta on suojeltu noin 1 prosentti (kansallispuisto, pelkkää maa-alaa) ja 99 prosenttia on suojelematta.

Itäisen Suomenlahden kansallispuiston ja Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelman alueeseen kuuluu noin 114 484 hehtaarin laajuinen kokonaisuus, josta vettä on noin 110 000 hehtaaria. Tästä suunnittelualueesta suurin osa kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Itäisen Suomenlahden saariston ja vesien Natura-alueen (95 628 hehtaaria) saarista suurin osa kuuluu Itäisen Suomenlahden kansallispuistoon. Alueen hoito- ja käyttösuunnitelman suunnittelualueessa on mukana Itäisen Suomenlahden Natura 2000 -alueen lisäksi myös osa Pernajanlahtien Natura 2000 -alueesta (Pernajan saariston merensuojelualue, FIO100078, SCI ja SPA).

Pernajanlahtien Natura-alueeseen kuuluvat mm. Loviisan Hudön ja Bysketin saaret, jotka on tarkoitus perustaa luonnonsuojelualueiksi, sekä yksityiseksi luonnonsuojelualueeksi perustettu Loviisan Storskarvenin saaristo. Valtaosa alueesta (95 259 hehtaaria) on valtion yleisiä vesialueita, minkä lisäksi suunnittelualueeseen kuuluu muita valtion ja yksityisten tahojen omistuksessa olevia vesialueita ja saaria. Maanomistajia on alueella huomattavan monta.

Itse kansallispuiston lisäksi hoitosuunnitelman suunnittelualueella on kolme luonnonsuojelualueeksi perustettua valtion omistamaa luotoa (Loviisan Bisaballen, Grillskär ja Söderskär). Lisäksi pieni osa linnustollisesti erittäin arvokkaasta Loviisan Aspskärin ja Haverörenin luonnonsuojelualueesta ja osa Orrengrundin saarista on jo siirtynyt tai todennäköisesti siirtymässä Metsähallituksen hallintaan. Aspskärin ja Haverörenin saariston luonnonsuojelualue kuuluu kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen (Ramsar) luetteloon ja Pernajanlahtien Natura 2000 -alueeseen. Alue lukeutuu lisäksi BirdLifen määrittelemiin kansainvälisesti tärkeisiin lintualueisiin (IBA).

Kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman periaatteita noudattava uudistettu järjestys-sääntö on annettu Metsähallituksen päätöksellä tammikuussa 2014, mutta se ei ole vielä astunut voimaan siitä tehtyjen valitusten käsittelyn takia. Järjestysäännön mukaan kolmella kansallispuiston saarella (Haminan Metsäharu, Rääntiö ja Rääntiön hattu) on ympärivuotinen mairinnousukielto, ja monilla tärkeimmillä saaristolintujen pesimäsaarilla on mairinnousu kielletty linnuston häiriöttömän pesinnän turvaamiseksi 1.4.–15.7./15.8. Koska kansallispuistoon ei kuulu vesialueita, ei vesillä ja jäällä liikkumista voida nykyisessä puistossa järjestyssäännöllä rajoittaa.

4. KANSALLISPUISTOJEN LAAJENTAMINEN

4.1 Yleistä

Saaristomeren, Tammisaaren saariston ja Itäisen Suomenlahden kansallispuistoja tulee merkittävästi laajentaa. Tämä edellyttää valtioneuvoston uusien periaatepäätösten valmistelua, jossa tavoitepinta-alat asetetaan uudelleen. Valmistelu tulee toteuttaa viipymättä. Yleisten vesialueiden liittäminen osaksi kansallispuistoja ja Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen laajentaminen edellyttää kansallispuistolakien uudistamista.

Vesilailla suojeltujen Natura 2000 -alueiden suoja on käytännössä varsin heikko. Vesilain tavoitteena on edistää, järjestää ja sovittaa yhteen vesivarojen ja vesiympäristön käyttöä niin, että se on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Lisäksi tavoitteena on ehkäistä ja vähentää vedestä ja vesiympäristön käytöstä aiheutuvia haittoja sekä parantaa vesivarojen ja vesiympäristön tilaa.

Lain 2 § mukaan vesitaloushankkeella on oltava lupaviranomaisen lupa esimerkiksi jos se ”melkoisesti vähentää luonnon kauneutta, ympäristön viihtyisyyttä tai kulttuuriarvoja taikka vesistön soveltuvuutta virkistyskäyttöön” tai jos se ”aiheuttaa vahinkoa tai haittaa kalastukselle tai kalakannoille”. Tietyt vesitaloushankkeet, kuten suuret ruoppaukset, ovat vesilain nojalla aina luvanvaraisia. Rajoitukset eivät kuitenkaan ole kattavia, ja esimerkiksi yleisen vesiliikenteen ja liikkumisen rajoittaminen tai kalastuksen rajoittaminen ei ole lain nojalla mahdollista.

Lain 11 § mainitaan muutama vesiluontotyyppi, joiden vaarantaminen on kielletty. Jos vesiluontotyypin suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu, vesitaloushankkeet ovat näilläkin alueilla mahdollisia poikkeusluvalla. Suojeltavien vesiluontotyyppien listalla on kuitenkin vain yksi täysin mereinen luontotyyppi: luonnontilaiset enintään kymmenen hehtaarin suuruiset fladat. Lista on siis erittäin puutteellinen, eikä vesilaissa myöskään määritetä, milloin vedenalaisen luonnon kartoituksia vaaditaan.

Mereisten suojelualueiden suojelutilannetta hankaloittavat puutteet vesialueiden omistusoikeuksien selvityksissä ja alueiden rajauksissa. Yleisesti ottaen alueen sisältyminen Natura-verkostoon ei vaikuta kalastukseen tai kalastusoikeuksiin, kuten ei myöskään metsästyksen (ellei alue ole luonnonsuojelulla suojeltu). Natura-alueeseen kuuluminen ei myöskään vaikuta vesiväylien liikenteeseen, niiden kunnossa- ja ylläpitoon tai parantamishankkeisiin.

4.2 Saaristomeren kansallispuisto

1970-luvulla laaditun kansallispuistoselvityksen mukaan suunnilleen nykyisellä yhteistoiminta-alueella suojelunarvoisten saarien pinta-ala oli noin 6300 hehtaaria 425 eri saarella

© PANU KUNTU / WWF-SUOMI

Kansallispuisto antaa saaristoluonnolle vahvan turvan. Tämän lisäksi se tarjoaa retkeilymahdollisuuksia.

tai luotoryhmällä. Ehdotukseen sisältyneiden kohteiden pinta-alasta 70 prosentille ei ole vielä perustettu luonnonsuojelualuetta (kartta 1). Kansallispuistoselvityksen alueista Natura-verkostoon sisältyy alle puolet, ja niistäkin neljäsosa on vielä toteuttamatta. Tätä kansallispuistoselvitystä voi edelleen pitää yhtenä lähteenä suojelun kehittämisen suunnittelulle.

Yhteistoiminta-alueen yleiskaavoissa on suojelumerkintä (SL) 196 sellaisella maahehtaarilla, jonne ei vielä ole perustettu luonnonsuojelualuetta ja jotka eivät kuulu Naturaan. Lisäksi Saaristomerен kansallispuiston yhteistoiminta-alueella on toistasataa erityisen merkittävää lintuluotoa, joista valtaosa ei ole suojelun piirissä.

Kemiönsaarella sijaitsevan Purunpää–Långsidan-ranta-alueen liittämistä kansallispuistoon pidettiin tärkeänä, sillä se on seudun ainoa alue, jossa mannervyöhyke vaihtuu suoraan

ulkosaaristovyöhykkeeseen. Maanomistaja Konstsamfundet vastusti maiden liittämistä kansallispuistoon. Lopulta alueesta tuli osa Natura. Rauhoitusmääräykset kieltävät kuitenkin vain rakentamisen, ja metsätalouden on annettu jatkaa ennallaan. Alueen rauhoitusmääräyksiä tulisi tiukentaa. Lisäksi alueen hankkimista osaksi kansallispuistoa tulisi selvittää uudelleen.

Saaristomerellä sijaitseva UNESCO:n biosfäärialue on kansallispuiston yhteistoiminta-aluetta huomattavasti laajempi. Mahdollisuuksia laajentaa kansallispuiston yhteistoiminta-aluetta etenkin itä- ja luoteisosissa tulisikin selvittää. Kansallispuistotoimikunnan ja Kansallispuistokomitean ehdotuksissa yhteistoiminta-alueen raja kulkee Rosalan ja Hiittisten pääsaarien pohjoispuolelta, toisin kuin nykyään.

Ympäristöministeriön tulee pikaisesti valmistella valtioneuvoston periaatepäätös, jolla Saaristomeren kansallispuiston tavoitepinta-alaksi vahvistetaan aiempiin selvityksiin perustuen vähintään 6000 hehtaaria saaria yhteistoiminta-alueelta. Tämä tavoite tulisi täyttää ripeästi, jotta yhtenäisiä aluekokonaisuuksia pystytään vielä säilyttämään. Kansallispuiston laajentamisen pohjana tulee olla Natura 2000 -verkoston alueet, ennen puiston perustamista laadittu selvitys sekä muut yhteistoiminta-alueella paikannetut luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat, suojelemattomat alueet.

Kansallispuistosta saataisiin vahvempi ja monipuolisempi, jos valtion omistamia alueita yhteistoiminta-alueen lähistöltä liitettäisiin osaksi kansallispuistoa. Nämä alueet on esitelty taulukossa 1 ja kartassa 1. Lisäksi kansallispuiston yhteistoiminta-alueen välittömässä läheisyydessä sijaitsevat Puolustusvoimien käytössä olevat alueet Korppoon Gyltössä ja Kemiönsaaren Skinnarvikissa. Molemmilla alueilla on merkittäviä metsäluonnon monimuotoisuuteen liittyviä arvoja. Gyltön alueeseen sisältyy myös Lemperön saari, Skinnarvikin varikkoalueeseen puolestaan Granholmen, Halsholmen, Falkön ja osa Storönin saaresta. Alueet on tärkeä liittää osaksi kansallispuistoa, jos Puolustusvoimien toiminta alueilla loppuu. Ne toisivat merkittävän lisän kansallispuistoon metsäluonnon kannalta. Samalla kansallispuiston saavutettavuus paranisi, sillä alueille pääsee tietä pitkin. Kansallispuiston yhteistoiminta-alueen rajojen sisällä on muitakin saaria, jotka ovat Puolustusvoimien käytössä². Saaristomeren kansallispuistolain mukaisesti ne liitetään osaksi kansallispuistoa, jos Puolustusvoimien toiminta saarilla tullevaisuudessa loppuu.

Ympäristöministeriön tulee ohjeistaa ja resursoida ELY-keskusta ostamaan kansallispuiston yhteistoiminta-alueella myyntiin tulevia alueita sekä vapaa-ajan tontteja. Vain tällä tavoin voidaan varmistaa, että Saaristomerellä säilyy riittävän suuria yhtenäisiä aluekokonaisuuksia. Lisäksi tulee tapauskohtaisesti selvittää mahdollisuudet ostaa myyntiin tulevia vapaa-ajan tontteja, jotka rajoittuvat kansallispuistoon tai muihin saariston suojelualueisiin tai sijaitsevat näiden sisällä. Tätä varten on laadittava ajantasaiset kartat suojelemattomista kohteista, joiden hankkimista tulee priorisoida. Ympäristöministeriön tulee myös laatia ohje siitä, miten kansallispuistoa tulisi täydentää suojeluvarausten ulkopuolelta esim. virkistyskäytölle tärkeillä luonnonsatamilla, Salpausselkien harjualueilla ja uloimman saariston saarilla ja luodoilla.

² Muun muassa Gyltö galten, Ormskär, Gloskär, Besaskär, Gullskär, Morgonlandet ja Ejskär.

Saaristomeren Natura-alueen toteuttaminen

Saaristomeren Natura-alueesta oli vielä vuonna 2011 toteuttamatta noin 1000 hehtaaria. Lisäksi muista seudulla sijaitsevistä Natura-alueista on toteuttamatta noin 270 hehtaaria. Natura 2000 -verkoston kohteiden toteuttaminen on saatava viivyttämättä päätökseen, koska kyseessä on suurin ja luonnoltaan monimuotoisin keskeneräinen Natura-alue Lounais-Suomessa. Suojelu tulisi toteuttaa ensisijaisesti ostamalla alueet valtiolle, jolloin alueet voidaan liittää kansallispuistoon. Näin niiden hoito, käyttö sekä valvonta on helpompi järjestää.

Vaikka Naturaan kuuluvat alueet on valtioneuvostossa hyväksytty luonnonsuojelulaille toteutettaviksi ja monet niistä on myös kaavassa merkitty luonnonsuojelualueiksi, päättivät ympäristöministeriö ja Varsinais-Suomen ELY-keskus vuonna 2009 säästöyistä jättää osia Natura-alueista toteuttamatta. Näille paikoille ollaan sallimassa vapaa-ajan asuntojen rakentaminen. Säästösuunnitelma sallii 115 uuden vapaa-ajan asunnon rakentamisen Natura-alueille ja kaavojen SL-alueille.

Päätöksen taustalla on alueen rantarakentamista ohjaavien kaavojen ylikorkea mitoitus, jonka seurauksena korvattavaa rakennusoikeutta on kaavoissa myös arvokkailla suojelualueilla. Ympäristöviranomaiset eivät ole katsooneet tarkoituksenmukaiseksi korvata rakennuspaikan arvoa maanomistajalle, eikä Natura-arvioitakaan ole vapaa-ajan asuntojen rakennushankkeissa edellytetty.

WWF:n mielestä kaikki Natura-alueille ja kaavojen suojelualueille sijoitetut rakennuspaikat tulee korvata. Tätä varten ympäristöministeriön tulee valmistella uusi ohje ja valtuutus ELY-keskukselle maakauppojen tekemiseksi ja vapaa-ajan asuntotonttien ostamiseksi. Saaristomeren Natura-alueiden toteuttamiskustannusten säästöistä tulee luopua, ja ELY-keskusta tulee ohjeistaa hankkimaan kaikki ne maa-alueet, jotka ovat vielä ostamatta Natura-kohteiden sisältä. Näiden joukossa on erityisen kiireellisiä luonto- ja virkistyskäyttöarvoiltaan erittäin merkittäviä kohteita³. Ympäristöministeriön tulisi myös järjestää yhdessä ELY-keskuksen kanssa neuvottelut Paraisten ja Kemiönsaaren kuntien kanssa mahdollisuuksista siirtää pois suojelualueille osoitettuja rakennusoikeuksia, kiirehtiä näitä koskevia kaavamutoksia sekä huomioida paremmin kansallispuiston kehittämistarpeet kaavoissa. Kuntien yleiskaavojen suojelualueilla olevat ns. korvattavat rakennuspaikat tulee siirtää toisaalle saman maanomistajan maalle tai korvata maanoston yhteydessä.

³ Rakennuspaikat (rp): Kemiönsaari, Södra Benskär (3 rp), Storön (2 rp), Små Kalskären (2 rp); Parainen, Bodö (3 rp), Åselholm, Långskär (4 rp), Nauvo, Berghamn, Troll Birsckär ja Skogsflisan (4 rp +2 rp).

Kartta 1. WWF:n esitys Saaristomeren kansallispuiston laajentamiseksi

 Maaluonnon perusteella valittu alue

 Vedenalaisen luonnon perusteella valittu alue

 Flada/kluuvi

Kartassa esitetyt muut kohteet

 Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alue

 Saaristomeren kansallispuistoon kuuluva maa- ja vesialue

 Muu luonnonsuojelualue

 Luonnonsuojelulain Natura-alue, jota ei ole toteutettu

 Natura-alue

 Kansallispuistokeselvityksessä (v. 1976) luonnoltaan arvokkaaksi todettu alue, joka yhä vailla suojelua

0 15 30 Km

1: 250 000

Myös arvokkaiden vedenalaisten luontokohteiden suojelu Saaristomerellä on hyvin puutteellista. Vedenalaisen luonnon kartoitukset ovat edelleen keskeneräiset ja myös kerätyn aineiston käsittely on kesken. Tästä syystä taulukossa 2 ehdotetut aluelisäykset Saaristomerellä perustuvat vedenalaisen luonnon osalta vain alustavaan tietoon, ja ne on syytä analysoida tarkemmin ennen päätöksentekoa ja tarkkoja rajauksia. Tiedon puute ei kuitenkaan saa olla este sille, että valtio ryhtyisi vesialueiden hankintaan jo arvokkaiksi todetuilla alueilla.

Salpausselkien jatkeet sijoittuvat osittain Natura-alueen sisälle ja kuuluvat kokonaisuudessaan kansallispuiston yhteistoiminta-alueeseen, mutta suuri osa arvokkaista vedenalaisista pohja-alueista on jäänyt sekä kansallispuiston että Natura-alueen rajojen ulkopuolelle. Tämän laajan merialueen sisäpuolelle jäävien matalien merenpohjien liittämistä kansallispuistoon tulisi selvittää tarkemmin vedenalaisten kartoitustietojen pohjalta. Tarvittaessa alueen voisi yhdistää suoraan Högländin rannikonläheiseen kansallispuistoalueeseen.

Eri kehitysvaiheiden fladat ja kluuvit muodostavat tärkeitä pesimisalueita vesilinnuille. Lisäksi niiden ympäröiviä vesialueita alhaisempi suolapitoisuus sekä korkeampi veden lämpötila ja rehevä kasvillisuus luovat suojaisia kutu- ja poikasalueita useille kalalajeille.

Yhä suurempia vapaa-ajan asuntoja rakennetaan yhä pienemmille saarille. Tämä on kestävä suuntaus. Kuva Vänön ulkosaaristosta.

Fladojen ja kluuvien kasvillisuus muodostuu muun muassa vitakasveista ja näkinpartaislevistä. Luonnontilaisia fladoja uhkaavat muun muassa rehevöityminen ja vapaa-ajan asutuksen leviäminen sekä ruoppaukset.

Kaksi muista ehdotetuista alueista erillään olevaa kohdetta Saaristomerellä, joita on tutkittu perusteellisemmin myös vedenalaisen luonnon puolelta, ovat Ormskär-Storlandet ja Jungfruskär. Ormskär ja osa Storlandetin saaresta kuuluvat kansallispuistoon, ja mahdollisuutta niiden ympäristössä olevien vesialueiden lisäämiseksi kansallispuistoon tulisi tarkastella. Kartassa 1 esitetään luonnoltaan arvokkaiksi todetut maa- ja vesialueet, joiden suojelua tulee edistää. Valtion ympäristöhallinnon tulee selvittää mahdollisuuksia niiden hankkimiseksi osaksi kansallispuistoa.

Taulukko 1. WWF:n esitys Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen läheisyydessä sijaitsevista valtion omistamista alueista, jotka tulisi liittää kansallispuistoon. Näistä suurin osa kuuluu Natura 2000 -verkostoon.

Alue	Maa- ala, ha	Vesiala, ha	Hallinta	Kuvaus
Korppoo, Lom (Lohm), Alnäs	35		Valtion omistama, Naturassa	Vanhoja metsiä ja suojaisia salmia.
Korppoo, Kulm	30		Valtion omistama, Naturassa	Lajirikas pähkinälehto, jossa kasvaa mm. äärimmäisen uhanalainen lahkokaviosammal ja harvinainen seljakämmekkä.
Korppoo, Verkhalm	26		Valtion omistama, Naturassa	Vanhoja metsiä ja suojaisia salmia. Rajautuu luonnonsuojelualueeseen.
Korppoo, Grisselborg	3,5		Valtion omistama, Naturassa	Linnustollisesti tärkeä saari. Mukana kansallispuistokeselvityksessä.
Nauvo, Västra ja Östra Gunnkobarna	3,5		Valtion omistama, Naturassa	Linnustollisesti tärkeät saaret. Mukana kansallispuistokeselvityksessä.
Nauvo, Lisas grund – Parholmarna – Högholm – Furuholm	7,5	45	Valtion omistama, Naturassa	Tärkeitä vesi- ja lokkilintujen pesimä-luotoja. Sijaitsee luonnonsuojelualueen vieressä.
Nauvo, Vansor	130	55	Valtion omistama luonnonsuojelualue	Vesialue koostuu luonnontilaisesta ja eri kehitysvaiheita käsittävästä kluuvijärvestä. Linnustollisesti tärkeä kohde. Metsät koostuvat kalliomänniköistä ja lehtolaikuista.
Houts kari, Berghamn, Storlandet	37		Valtion omistama luonnonsuojelualue	Kaksi palstaa. Pohjoisosan 11 hehtaaria rajautuu luonnonsuojelualueeseen. Saaristomeren arvokkaimpia lehtoalueita. Alue on pääosin pähkinälehtoa, mutta osaksi myös umpeen kasvanutta tuoretta lehdesniittyä. Puusto muodostuu pääosin kookkaista haavoista ja saarnista. Alue on Houtskarin lajirikkaimpia. Kasvilajeja on tavattu yli 300 ja joukossa on myös harvinaisuuksia, kuten haavayrtti ja varsankello.
Korppoo, Lövs kär	21		Valtion omistama, Naturassa	Rajautuu luonnonsuojelualueeseen. Tervaleppälehto, pähkinälehto ja vanha kangasmetsä.
Korppoo, Stora Lims kär	3,5		Valtion omistama, Naturassa	Kalkkivaikutteisia ketoja.
Korppoo, Lillgyltö, Träskskär	4		Valtion omistama	Rakentamaton kalliomännikkösaari.

Taulukko 2. WWF:n esitys Saaristomeren kansallispuistoon liitettävistä vesialueista. Alueiden pinta-alat ovat arvioita ja kohteiden tarkempia rajauksia tulisi tarkentaa vedenalaistiedon karttumisen myötä.

Alue	Vesiala, ha	Kuvaus
Utö (Parainen) - Dragsfjärd (Kemiönsaari)	40 344	Sisällyttämällä kansallispuistoon Salpausselän jatke välillä Utö–Dragsfjärd suojelun piiriin tulisi näyttävä sisä-ulkosaaristovyöhykkeisyys. Erityisesti Salpausselkien harjusaarten ja näiden vedenalaisten jatkeiden suojeleminen olisi tärkeää. Arvokkaita ovat alle 10 metrin syvyydessä sijaitsevat hiekka- ja sorapohjat, joita uhkaavat soranotto, kalankasvatus, laiva-väylät ja tuulivoiman rakentaminen. Näitä arvokkaita merenpohjia sijaitsee Salpausselän kärjessä. Jurmon ympäristössä on havaittu laajoja meriajokasesiintymiä, ja arvokkaita merenpohja-alueita esiintyy myös erityisesti Färön ja Bodön sekä Nötön saarten ympärillä. Myös Jurmon itäpuolella sijaitsevalla Kummelskärin alueella on havaintoja runsaista meriajokasesiintymistä. Hiekkapohjia ja meriajokasesiintymiä on Jurmo–Dragsfjärd-alueen itäisessä päädyssä Sandön ja Högsåran alueella. Ympäristöministeriön tulee antaa ELY-keskukselle ohje etenkin matalien merialueiden ostoon kansallispuistoon liitettäväksi.
Örö, Rosala ja Hiittinen (Kemiönsaari)	11 484	Alue on pirstaleisten pienten saarten ja luotojen ansiosta geologisesti monipuolinen alue. Alueelta on löydetty puhtaita hiekkapohjia ja meriajokaskasvustoja, ja todennäköisyys ahvenvita-ruusulevä-jouhilevä-yhteisöjen ja rakkolevä-ahvenvita-yhteisöjen esiintymiselle on suuri. Myös näkinpartaislevien esiintymisen todennäköisyys on alueella suuri. Tämä alue on jäänyt kansallispuiston ja suurimmalta osalta myös Natura-alueen ja kansallispuiston yhteistoiminta-alueen rajauksen ulkopuolelle. Tämän alueen sisällyttäminen kansallispuistoon toisi suojelun piiriin myös erilaisia flada- ja kluuvijärvikohteita.
Vänön vesialueet (Kemiönsaari ja Parainen)	29 908	Saaristo on pienipiirteistä ja syvyydvaihtelultaan runsasta. Todennäköisesti arvokas alue, vaikka kattavia vedenalaiskarttoituksia ei ole vielä tehty. Alueen monimuotoisuutta tulisi tarkastella ja selvittää, mitä osin kansallispuistoon voisi liittää yksittäisiä pienempiä alueita tai laajempia saaristokokonaisuuksia.
Jungfruskär (Parainen)	2055	Jungfruskärin, Hamnön ja Nölstön alueella kartoitettiin vuonna 2005 pohjan laatua ja eliöyhteisöjä. Alueella havaittiin sekä sinisimpukka-esiintymiä että monimuotoisia putkilokasvyhteisöjä (esimerkiksi meriajokasta).
Ormskär– Storlandet (Parainen)	3702	Storlandetin alue voidaan monimuotoisuudeltaan luokitella melko suuren tai suuren monimuotoisuuden omaavaksi, ja alueelta on kerätty suhteellisen paljon vedenalaista tietoa.
Fladat	-	Lisäksi ehdotettuun vedenalaisen luonnon aluekokonaisuuteen tulisi mahdollisuuksien mukaan sisällyttää alueen tunnistetut fladat. Näitä ovat esimerkiksi Snåldön ja Toronskåret (Öröstä pohjoiseen), Lilla Gallbyskåret, Västersundet, Lådan, Lilla Bärsskåret ja Korsskären (Bodöarna-alueesta etelään ja itään). Lisäksi Flatö ja Ramsö (Jurmosta pohjoiseen) ja Birsskär (Jurmosta koilliseen).

4.3 Tammisaaren saariston kansallispuisto

Tammisaaren saariston kansallispuiston laajentamisen tarve on suuri, sillä etenkin kesäaikaan virkistyskäyttöpaine on alueella todella voimakas. Laajemmassa kansallispuistossa käyttöpaine jakautuu tasaisemmin ja käyttöä on mahdollista kanavoida paremmin sitä parhaiten kestäville kohteille. Tammisaaren saaristolle tyypillisen luonnon turvaaminen edellyttää puiston laajentamista, jotta alueella esiintyviä uhanalaisille lajeille sopivia elinympäristöjä ja uhanalaisia luontotyyppisiä voidaan suojella tehokkaasti.

Valtion omistamilla mailla sijaitsevat kansallispuistoon liitettäviksi sopivat alueet on esitelty taulukossa 3 ja kartassa 2. Näistä osa on mukana Tammisaaren saariston ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Lisäksi nykyisen kansallispuistorajauksen tuntumassa on useita yksityisomistuksessa olevia luonnoita ja sijainniltaan arvokkaita suojelemattomia maa- ja vesialueita. Näitä ovat esimerkiksi Briggharudjupet, Jussarön ympäristö ja Busö. ELY-keskuksen tulisi aktiivisesti tarjota suojelua METSO-ohjelman kautta yksityis- ja yhteisömaille kansallispuiston tuntumassa, kuten Älgössä ja muissa metsäisissä saarissa kansallispuiston itä- ja länsipuolella.

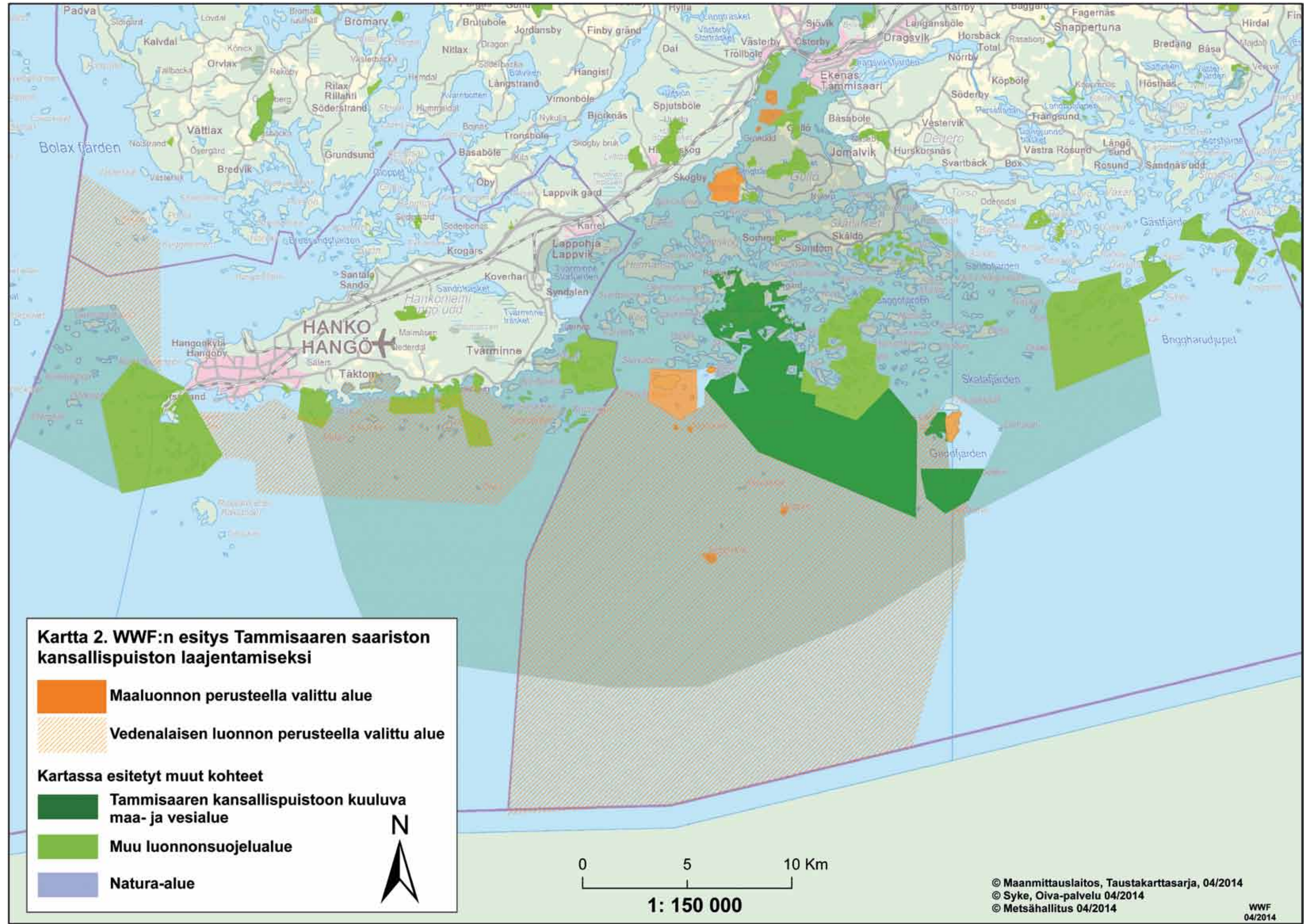
Kansallispuiston laajentamista Hankoniemelle tulee selvittää, sillä alue kuuluu monilta osin samaan Tammisaaren saariston ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue -nimiseen Natura-alueeseen. Hankoniemen etelärannalla sijaitsevien Naturaan kuuluvien valtion maiden liittäminen kansallispuistoon tulee selvittää. Mahdollisuuksien mukaan samaan Natura-alueeseen kuuluvien yksityisomistuksessa olevien suojelemattomien alueiden omistajille tulee tarjota mahdollisuutta myydä tai vaihtaa maata, jotta alueita voitaisiin liittää kansallispuistoon. On tärkeää luoda laajoja ja yhtenäisiä suojelualueita, jotka kattavat eri saaristovyöhykkeitä sisäsaaristosta merivyöhykkeeseen.

Hankoniemellä Puolustusvoimien harjoitusalueena tällä hetkellä toimiva Syndalen on nykyisen käytön mahdollisesti loppuessa tärkeä suojella. Sen liittäminen kansallispuistoon olisi tärkeää, jotta kansallispuistossa olisi edustavammin manneralueita. Metsien, soiden ja harjuluonnon luonnehtima Syndalen on luontoarvoiltaan yksi Etelä-Suomen arvokkaimmista kohteista sekä lajistoltaan että elinympäristöiltään. Siellä elää muun muassa harvinaisia paahdelajeja. Tulevaisuuden kansallispuistolaajenuksena voi pohtia myös Lappohjassa sijaitsevaa, Natura-verkostoon kuuluvaa vesi-, ranta- ja metsäaluetta.

Russarön ympärillä on Puolustusvoimien käytöstä vapautuneita saaria (Stora ja Lilla Linnskär, Stora ja Lilla Tärnan, Södra Klovaskär ja Norrkobben, yht. 16,4 hehtaaria), jotka ovat tärkeitä lintujen pesimäsaaria. Näiden suojelun edistäminen on tärkeää, sillä saaret eivät kuulu Naturaan. Ne voisi liittää joko kansallispuistoon tai Tulliniemen linnustonsuojelualueeseen.

Tammisaaren saariston ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueita uhkaavat suurelta osin samat tekijät kuin Saaristomeren kansallispuistoa. Uhiksi on määritelty myös esimerkiksi öljyonnettomuudet, teollisuuden ja meriliikenteen päästöt ja energiantuotanto. Alueen vedenlaatu vaihtelee tyydyttävästä huonoon. Alueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa otetaan vedenalaisen luontoon vaikuttavan ihmistoiminnan osalta kantaa lähinnä kalastukseen ja metsästyksen. Alueella harjoitetaan sekä ammatti- että kotitarvekalastusta.

Suoranaisia käytännön toimenpiteitä vedenalaisen luonnon suojelemiseksi hoito- ja käyttösuunnitelmassa ovat esimerkiksi fladojen hoito ja rantojen siivous. Myös liian intensiivinen virkistyskäyttö voi aiheuttaa haittoja vedenalaiselle luonnolle. Suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelmassa mainitaan erityisesti veneilyliikenteen vaikutukset vedenlaatuun ja tarve selvittää ankkurointikieltoalueiden ja/tai veneilylle rajoitettujen alueiden perustamista.

Tammisaaren saariston ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelman liitteenä olevassa laajennussuunnitelmassa esitettyjen alueiden liittäminen kansallispuistoon olisi erittäin tärkeää. Tämän aiemmin tehdyn laajennusehdotuksen lisäksi tulisi harkita kansallispuiston laajentamista ulkomerelle talousvyöhykkeelle asti. Finmarinet-hankkeen kartoitusalueen ulkopuolelle jäänyt, talousvyöhykkeelle ulottuva merialue on katsottu kiinnostavaksi. Ympäristöjärjestö Oceanan toteuttaman kartoituksen mukaan Natura-alueen eteläpuoleinen, talousvyöhykkeen rajalle asti ulottuva alue on kokonaisuudessaan edustava. Kansallispuiston laajentaminen talousvyöhykkeelle toisi arvokkaan lisän Suomen toistaiseksi puutteelliseen ulkomerialueiden suojeluun.

Vedenalaisen luonnon kannalta merkittävät vesialueet on esitetty taulukossa 4 ja kartassa 2. Ympäristöhallinnon tulee käynnistää valtion omistamien alueiden osalta suojelun edistämisen ja selvittää yksityisomisteisten alueiden osalta mahdollisuuksia suojeluun.

Taulukko 3. WWF:n esitykset Tammisaaren saariston kansallispuistoon liitettävistä maanpäällisen luonnon perusteella valituista alueista.

Alue	Maa-ala, ha	Vesiala, ha	Hallinta	Kuvaus
Jussarön itäosa	78	10	Metsähallituksen hallinnassa	20 hehtaaria boreaalista luonnonmetsää ja keto, uhanalaisia perhosia ja läntisen Suomenlahden merkittävimpiä meriotakilokkiesiintymiä.
Stadsfjärdenin saaret: Kalvön, Slätterholmen ja Kavelholmen	19	58	Metsähallituksen hallinnassa	Useita lehtotyyppisiä, jalopuita, luonnontilaista metsää, harmaahaikarakolonia.
Segelskär–Myggan sekä Äggharun–Skarvkyrkan	32		Natura-alueita, luonnonsuojelulaki toteutustapana. Luodot sijaitsevat yleisellä vesialueella.	Yli 20 rakentamatonta luotoa. Arvokas pesimälinnustoltaan sekä merisorsien levähdysalueena (erityisesti haahka ja all). Vesiliintujen metsästys tulee tällä alueella lopettaa linnustoarvojen takia ja luodoille tulee asettaa mairinnouskiellot.
Hästö-Busö lähisaarineen ja Pattskär	92	487	Metsähallituksen luonto- ja palveluiden hallinnassa, mutta vuokrattuna Puolustusvoimille. Vapautumassa lähitulevaisuudessa.	Saareissa on 11 Natura-luontotyyppiä, uhanalaisia lajistoja ja monipuolisesti eri metsätyyppejä ja kulttuuriympäristöjä.
Odensö	178		Metsähallituksen metsätalouden hallinnassa, mutta vuokrattu Yrkes-högskolan Novialle opetuskäyttöön.	Alue on talousmetsäkäytössä, mutta sisältää runsaasti METSO-ohjelman kriteerit täyttäviä metsiä: rantojen tervalepikoita, lahoppuustoisia kuusikoita ja vanhoja kalliomänniköitä. Rannat ja korkeat kalliot meren äärellä toisivat kansallispuiston helpommin tavoitettavaksi virkistyskäyttöön.

4.4 Itäisen Suomenlahden kansallispuisto

Kansallispuistokomitean mietinnössä vuonna 1976 Itäisen Suomenlahden puiston pintalaksi ehdotettiin 100 980 hehtaaria, käytännössä koko entisen Kymen läänin ulkosaa-risto Haapasaarta lukuun ottamatta. Kansallispuiston perustamisselvityksessä vuonna 1978 ehdotettiin puiston maapinta-alaksi 897 hehtaaria. Maapinta-alan suojelutavoitteesta on tähän mennessä toteutunut 707 hehtaaria eli vajaat 80 prosenttia. Perustamis-

Taulukko 4. WWF:n esitykset Tammisaaren saariston kansallispuistoon liitettävistä merialueista. Alueiden pinta-alat ovat arvioita ja kohteiden tarkempia rajauksia tulisi tarkentaa vedenalaistiedon karttumisen myötä.

Alue	Vesiala, ha	Kuvaus
Hankoniemen etelärannikko (Hanko)	6636	Meriajokkaan ja meriajokas-hapsivitahteisöjen runsaita esiintymiä. Nämä alueet voisi mahdollisuuksien mukaan liittää rannikolla jo oleviin yksityisiin luonnonsuojelualueisiin.
Tulliniemen linnuston-suojelun pohjoispuoli (Hanko - Raasepori)	2561	Hankoniemen kärjen edustalla olevan Natura-verkoston kuuluvan Tulliniemen linnustosuojelun pohjoispuolella on myös arvokkaita vedenalaisia alueita, joiden liittämistä suojelun verkostoon tulisi harkita. Natura-alueen itäinen osa, Tulliniemen suojelun, on rauhoitettu luonnonsuojelun mukaisena suojelun alueena ja siihen sisältyy myös noin 2110 hehtaaria vesialueita. Natura-verkoston kuuluvalla muulla alueella (Tulliniemen suojelun länsipuoli) suojelun piiriin kuuluvat ainoastaan saaret eikä siihen sisälly vesialueita. Suojeltavista luontotyypeistä alueella löytyy vedenalaisia hiekkasärkkiä (noin 10 prosenttia pinta-alasta) ja riuttoja (noin 5 prosenttia pinta-alasta). Natura-alueen pohjoispuolen ulkosaariston luodot ja riutta-muodostelmat ovat todennäköisesti korkean suojeluarvon omaavia.
Täktomin merenlahdet (Hanko)	157	Västerfjärden, Österfjärden ja Täktbukten kuuluvat lintuvesiensuojeluohjelmaan ja ne on lunastettu valtiolle suojelutarkoituksiin. Ne ovat tärkeitä lintualueita ja lisäävät kansallispuiston monimuotoisuutta.
Hästö – talousvyöhyke (Raasepori)	32 314	Kansallispuiston etelä- ja itäpuoleisten alueiden vedenalaisissa kartoituksissa on löydetty muun muassa runsaita ja edustavia sinisimpukkaesiintymiä, ja Segelskärin alueella on elinvoimainen punaleväyhteisö. Ulkosaariston alueella on havaittu muun muassa runsaita kilkkiesiintymiä 60–70 metrin syvyydessä. Kilkki on esimerkiksi turskalle tärkeä ravinnonlähde, ja se on kärsinyt Itämerellä erityisesti hapettomien pohjien yleistymisestä. Turskaakin on havaittu alueella.

selvityksen mukaan kansallispuistoon olisi tärkeää liittää myös ehdotettu vesialue. Suojeltavaksi ehdotetun vesialueen pinta-ala on samaa luokkaa kuin kansallispuistokomitean mietinnössä, noin 100 000 hehtaaria. Tällä hetkellä puistossa ei kuitenkaan ole suojeltua vesialuetta lainkaan. Se on puiston suurin puute ja tärkein kehittämistä vaativa asia.

Puiston perustamisselvityksessä listattiin valtion omistuksessa olleiden alueiden lisäksi yksityisessä omistuksessa olevia saaria, jotka tulisi hankkia osaksi kansallispuistoa. Näistä vaille suojelua ovat edelleen Haminan Punaparrat, Suntholmit, Kukio (77 hehtaaria) ja Selkäluodot sekä viisitoista Haapasaaren ympärillä olevaa yksityisomistuksessa olevaa saarta, yhteispinta-alaltaan 107 hehtaaria⁴. Lisäksi Tammiota (150 hehtaaria) ehdotettiin osaksi kansallispuiston suojelun vyöhykettä. Näistä pesimälinnuston suojelun kannalta tärkeitä täydennyksiä kansallispuistoon olisivat Haminan Selkäluodot ja Suntholmin luodot sekä Kotkan Haapasaaren saariston Saukonkari ja Vähä-Saukonkari (ks. taulukko 5).

Puiston murtovesiekosysteemin suojelu mainitaan perustamisselvityksessä yhtenä erityistä huomiota vaativana suojelukohteena. Selvityksessä ehdotetaan, että kaikki luonnontarhojen hyödyntäminen puiston merenpinnan alla tulisi kalastusta lukuun ottamatta olla kiellettyä. Kansallispuistoon liitettäväksi ehdotetut alueet kuuluvat valtaosin Itäisen Suomenlahden saaristo ja vedet -Natura-alueeseen. Niiden vesialueista suurin osa on suojeltu vesilain nojalla.

4 Pitkäluoto, Ristiluoto, Sääskari, Viksouri, Suuri Saukonkari, Tynnyrikari, Takarivi, Kunnetoin, Ollinkari, Karpalokari, Suuri Petäjäinen, Nimetöin, Vähä-Petäjäinen, Länsisaari ja Keskiisaari-Virluoto-Itäsaari

Alueen suurin Natura-alue, Itäisen Suomenlahden saaristo ja vedet, kattaa noin puolet Kymenlaakson merialueesta. Alueesta 99 prosenttia on vielä ilman suojelua. Suojelu on tarkoitus toteuttaa maa-alueilla ja muutamilla tärkeimmillä vesialueilla luonnonsuojelulla. Pääosa merialueesta on kuitenkin tarkoitus suojella vesialueilla. Vesialueilla suojeltujen Natura 2000 -alueiden suoja on käytännössä varsin heikko.

Kansallispuiston tuoreen hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan Metsähallitus on varautunut kansallispuiston laajentamiseen. Suunnitelman mukaan kansallispuistoon voidaan liittää kaikki suojelualueella sijaitsevat Metsähallituksen hallinnoimat maa-alueet⁵ sekä yksityisluontoiset valtion vesialueet, ”jos se nähdään tarkoituksenmukaiseksi”. Kaiken kaikkiaan Metsähallituksella on hoidossaan kansallispuiston vuonna 2012 valmistuneen hoitosuunnitelman suunnittelualueella noin 3000 hehtaaria luonnonsuojeluun varattuja alueita. Niistä pinta-alallisesti suurin osa on ns. rantamatalavesiä eli kansallispuistoon kuuluvien saarien ympärillä olevia Metsähallituksen omistamia yksityisluontoisia vesialueita. Vesialueiden osalta suunnittelualueesta noin 95 000 hehtaaria koostuu Metsähallituksen hallinnoimista yleisistä vesialueista. Metsähallituksella ei ole näillä alueilla hallintovastuuta esimerkiksi ammattikalastuksesta.

Maa-alueista pinta-alaltaan suurimpia ja suojelun kannalta merkittävimpiä jo Metsähallituksen hoidossa olevia alueita, joita ehdotetaan liitettäväksi kansallispuistoon, ovat Loviisan Hudö lähisaarineen, Virolahden Mustamaa, Kotkan Vanhankylänmaa ja Loviisan Lehtinen. Yhdessä ne lisäisivät kansallispuiston maapinta-alaa noin 450 hehtaarilla eli yli 60 prosentilla nykyisestä. Lisäksi valtiolla, mutta ei Metsähallituksen hallinnassa, on noin 38 hehtaaria Loviisan Orrengrundin saaristoa. Nämä sekä muita potentiaalisia ja suojelun kannalta tarpeellisia täydennyksiä puistoon on esitetty taulukossa 5 ja kartassa 3. Edellä mainittujen alueiden lisäksi Metsähallituksen luontopalveluiden hallintaan on siirtynyt pieni osa (1,6 hehtaaria) Loviisan Aspskärin yksityisestä luonnonsuojelualueesta. Tämä on esitetty hoitosuunnitelmassa alueena, jonka kansallispuistoon liittämiseen Metsähallitus varautuu.

Vesialueet puuttuvat kokonaan Itäisen Suomenlahden kansallispuistosta, ja puistoon olisi-kin tärkeä liittää vedenalaisen monimuotoisuuden kannalta tärkeiksi tunnistettuja alueita sekä suojelualueen suunnittelualueen sisä- että ulkopuolelta. Finmarinet-hanke kartoitti Suomen rannikolla sijaitsevien merellisten Natura 2000 -suojelualueiden sekä niiden lähialueiden vedenalaista eliöstöä ja elinympäristöjä. Hankkeen tulosten perusteella suositellaan Itäisen Suomenlahden kansallispuiston ulkopuolelle jäävien Natura-alueiden sisällyttämistä kansallispuistoon niiden vedenalaisten luontoarvojen suojelun turvaamiseksi. Mitään tarkempia aluerajauksia ei ole kuitenkaan esitetty.

Kymenlaakson maakuntavaltuuston hyväksymässä kauppa- ja merialuekaavassa on esitetty osittain olemassa olevalle Natura-alueelle sijoittuva alue, joka on erityisen tärkeä vedenalaisen monimuotoisuuden kannalta. Sen raja-alue pohjautuu alueella tehtyihin kartoituksiin ja erityisesti alueen topografian poikkeukselliseen monimuotoisuuteen, mikä viittaa myös korkeaan biologiseen monimuotoisuuteen. Tämän alueen suunnittelussa merellisten elinympäristöjen monimuotoisuus on otettava huomioon. Alueelle ei saa suunnitella toimenpiteitä, jotka merkittävästi heikentävät näiden elinympäristöjen monimuotoisuutta. Kartalla 3

⁵ Pois lukien Loviisan Lehtisen saaren vanha kasarmialue, joka on hoitosuunnitelman mukaan tarkoitus pitää kansallispuiston ulkopuolella.

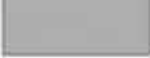
Taulukko 5. WWF:n esitykset Itäisen Suomenlahden kansallispuistoon liitettävistä maanpäällisen luonnon perusteella valituista alueista.

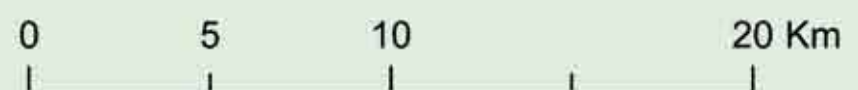
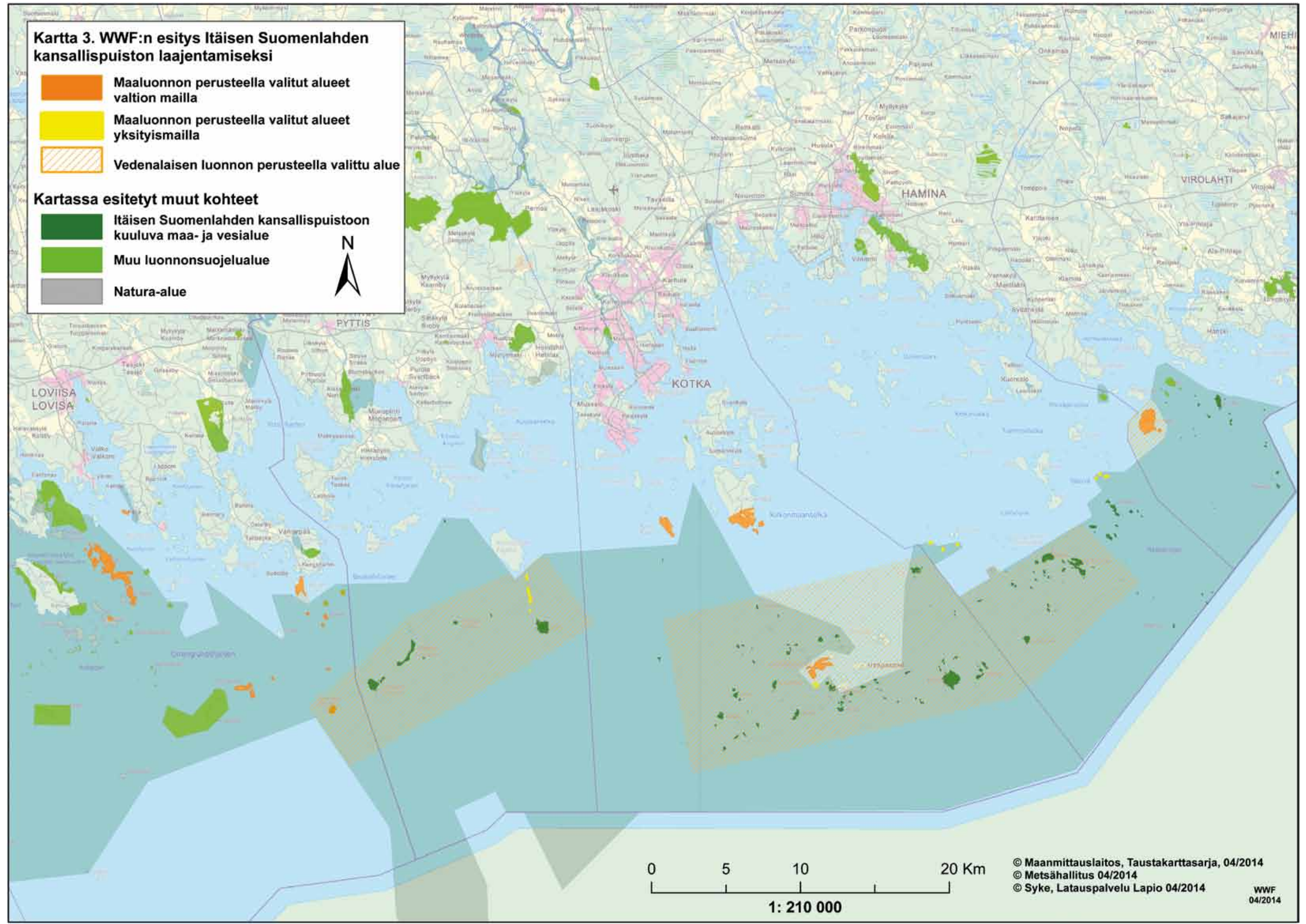
Alue	Maa- ala, ha	Vesi- ala, ha	Hallinta	Kuvaus
Loviisa, Hudö	220		Metsähallituksen luontopalveluiden hallinnassa. Tarkoitus perustaa luonnonsuojelualueeksi.	Tärkeimpiä kansallispuiston laajennuskohteita maa-alueiden osalta, toisi merkittävän lisän kansallispuistoon ja liittyisi hyvin nykyiseen rajaukseen. Esitetty hoitosuunnitelmassa alueena, jonka kansallispuistoon liittämiseen Metsähallitus varautuu. Kuuluu Pernajanlahtien ja Pernajansaariston Natura -alueeseen, toteutus-tapana luonnonsuojelulaki. Natura-alueen tietolomakkeen mukaan "alue liitetään Itäisen Suomenlahden kansallispuistoon". Hudön ja lähisaarien liittämistä Itäisen Suomenlahden kansallispuistoon on myös valtioneuvoston (1988) periaatepäätös.
Virolahti, Mustamaa	128	536	Metsähallituksen hallinnassa, vuokrattuna Puolustusvoimille.	Tärkeimpiä kansallispuiston laajennuskohteita maa-alueiden osalta, toisi merkittävän lisän kansallispuistoon ja liittyisi hyvin nykyiseen rajaukseen. Esitetty hoitosuunnitelmassa alueena, jonka kansallispuistoon liittämiseen Metsähallitus varautuu. Sotahistoriallisesti merkittävä kohde, Salpalinjan merelliseen jatkeeseen kuuluva linnakesaari ja siksi valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö.
Kotka, Vanhankylänmaa	68		Metsähallitus, vuokrattuna Puolustusvoimille.	Tärkeimpiä kansallispuiston laajennuskohteita maa-alueiden osalta, toisi merkittävän lisän kansallispuistoon ja liittyisi hyvin nykyiseen rajaukseen. Esitetty hoitosuunnitelmassa alueena, jonka kansallispuistoon liittämiseen Metsähallitus varautuu. Uhanalaisen meriotakolokin esiintymä.
Loviisa, Lehtinen (pois lukien vanhan kasarmin alue)	35	51	Metsähallituksen luontopalveluiden hallinnassa.	Tärkeimpiä kansallispuiston laajennuskohteita maa-alueiden osalta, toisi merkittävän lisän kansallispuistoon ja liittyisi hyvin nykyiseen rajaukseen. Esitetty hoitosuunnitelmassa alueena, jonka kansallispuistoon liittämiseen Metsähallitus varautuu. Alueella on mm. arvokas merenrantaniitty ja monipuolinen linnusto.
Loviisa, Bisaballen ja Grillskär sekä Bysket lähiluotoineen	11		Metsähallituksen hallinnassa olevia saaria. Bisaballen ja Grillskär valtion hallinnassa olevia jo perustettuja luonnonsuojelualueita.	Arvokkaita lintuluotoja. Esitetty hoitosuunnitelmassa alueena, jonka kansallispuistoon liittämiseen Metsähallitus varautuu. Kuuluvat Pernajanlahtien ja Pernajan saariston Natura -alueeseen.
Loviisa, Söderskär Kolmikivi, Kiviriki, Lälätan ja Österbådan	11		Metsähallituksen hallinnassa olevia saaria. Söderskär jo perustettu luonnonsuojelualue.	Arvokkaita lintuluotoja. Esitetty hoitosuunnitelmassa alueena, jonka kansallispuistoon liittämiseen Metsähallitus varautuu. Kuuluvat Pernajanlahtien ja Pernajan saariston Natura -alueeseen.
Kotka, Kirkonmaan etelä-osa sekä Kirkonmaan eteläpuolen saaret (Heinäsaari, Heinäsaarenkari, Hernekari, Sorkka)	130		Kirkonmaan eteläosa Metsähallituksen metsätalouden hallinnassa. Heinäsaari, Heinäsaarenkari, Hernekari ja Sorkka Metsähallituksen luontopalveluiden hallinnassa.	Puolustusvoimien entinen harjoitusalue. Suojelunarvoisia ikääntyneitä ja paikoin runsaslahopuustoisia metsiä, pienialaisia reheviä lehtoja ja runsaslahopuustoinen korpipainanne. Heinäsaarella runsaasti lahoppuustoa sekä kivikko-rantakasvillisuutta ja rantaniittyä. Kirkonmaa myös virkistyskäytön kannalta merkittävä alue. Kulttuurihistoriallisia kohteita.
Loviisa, Svartholma	6		Metsähallituksen luontopalveluiden hallinnassa	Loviisanlahden suulla sijaitseva Svartholman meriinnoitus toisi kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokkaan lisän ja helposti saavutettavan vierailukohteen kansallispuistoon.
Hamina, Selkäluodot (Apajaluoto, Pihlajaluoto ja Leviäluoto)	2		Yksityisessä omistuksessa, ei suojeltu.	Puiston perustamisselvityksessä (1978) osaksi kansallispuistoa hankittavaksi ehdotettu alue. Tärkeä pesimäpaikka mm. selkälökille ja räyskälle. Sijaitsevat aivan nykyisen kansallispuiston rajalla.
Hamina, Suntholmin luodot (Loppi, Ruskia-kari, ja Kaurakari)	3		Yksityisessä omistuksessa, ei suojeltu.	Puiston perustamisselvityksessä (1978) osaksi kansallispuistoa hankittavaksi ehdotettu alue. Pesimälinnuston (riskilä, selkälökki, tiirat) kannalta tärkeä kohde.
Kotka, Saukonkari ja Vähä-Saukonkari	3		Yksityisessä omistuksessa, ei suojeltu.	Puiston perustamisselvityksessä (1978) osaksi kansallispuistoa hankittavaksi ehdotettu alue. Pesimälinnuston (riskilä, lokit) kannalta tärkeitä. Luodot sijaitsevat aivan nykyisen kansallispuiston rajalla, ja Vanhankylänmaan mahdollisen puistoon liittämisen yhteydessä ne olisi luontevaa hankkia ja liittää mukaan kansallispuistoon.
Pyhtää, Ristisaaren ja Kaunissaaren väliset harjukarit (Suurikari, Pienikari, Rasvakari)	4		Yksityisessä omistuksessa, ei suojeltu.	Hienoja, täysin luonnontilaisia, riuttamaisia, linnustollisesti arvokkaita (pesivät tiirat, pesivät ja muutolla levähtävät kahlaajat) harjusaaria. Alue on kansallispuistoalueen ulkorajojen sisäpuolella, rajattuna ulos puistosta. Alue liittyy välittömästi kansallispuistoon Ristisaaren pohjoispuolella. Kuuluu Itäisen Suomenlahden saariston ja vesien Natura 2000 -alueeseen. Osa Kaunissaaren–Ristisaaren valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueetta ja harjunsuojeluohjelman kohde.
Loviisa, Orregrund lähisaarineen	38		Orregrundin länsiosa Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa; rakentamattomat rantaosat ja sataman itäosa siirtymässä mahdollisesti Metsähallituksen luontopalvelujen hallintaan. Pääosin Merenkululaitoksen ja Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa. Norrudden ja Österhället ovat Metsähallituksen luontopalveluiden hallinnassa.	Orregrundin pääsaari on potentiaalinen virkistys- ja vierailukohde (esim. arktisen muuton seuranta) kansallispuistoon. Saarella on luotsi- ja merivartioasema. Norrudden (pääsaaren itäosa) on pääosin mäntyinen hiekkasaari. Bäksörenin saari luontoarvoiltaan merkittävä (hiekkaisessa eteläkärjessä pesii mm. lapintiiarakolonia ja kahlaajia). Österhället on arvokas lintuluoto.
Kotka, Rankki	49		Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa. Puolustusvoimat lopettanut toimintansa, kohde on myynnissä.	Luontoarvoiltaan ei arvokkaimmasta päästä, mutta talousmetsäkäytöstä huolimatta olisi tärkeä suojella, jotta tulevaisuuden virkistyskohteita säilyi rakentamattomana. Olsi vedenalaisen luonnon kannalta selvittettävä. Metsähallitus suunnittelee alueelle kartoituksia lähitulevaisuudessa.

Kartta 3. WWF:n esitys Itäisen Suomenlahden kansallispuiston laajentamiseksi

- Maaluonnon perusteella valitut alueet valtion mailla
- Maaluonnon perusteella valitut alueet yksityismailla
- Vedenalaisen luonnon perusteella valittu alue

Kartassa esitetyt muut kohteet

- Itäisen Suomenlahden kansallispuistoon kuuluva maa- ja vesialue
- Muu luonnonsuojelualue
- Natura-alue

1: 210 000

© HEIDI ARPONEN / METSÄHALLITUS

Sinisimpukka on tärkeä pohjan eliöyhteisöjä muodostava laji. Se puhdistaa ympäristönsä vettä ja sitä käyttävät ravinnoksi muun muassa haahkat.

ja taulukossa 6 on esitetty kansallispuistoon liitettäväksi ehdotetut vesialueet. Nämä alueet ovat suurelta osin jo sisällytetty Natura-alueeseen. Aluesuunnittelussa huomionarvoinen laji alueella on rantanuoliainen, jota on löydetty Metsähallituksen kartoituksissa useilta paikoilta Pyhtään, Kotkan, Haminan ja Virolahden rannikolta ja sisäsaaristosta, mutta ei toistaiseksi nykyisen kansallispuiston alueelta. Rantanuoliainen on EU:n luontodirektiivilaji. Mm. Pyhtään Munapirtin Verssonpohjan saaminen suojelualueverkostoon olisi tärkeää rantanuoliaisten suojelun takia.

Taulukko 6. WWF:n esitykset Itäisen Suomenlahden kansallispuistoon liitettävistä meri-alueista. Alueiden pinta-alat ovat arvioita ja kohteiden tarkempia rajauksia tulisi tarkentaa vedenalaistiedon karttumisen myötä.

Alue	Vesiala, ha	Kuvaus
Söderskär (Loviisa) – Ristisaari (Pyhtää)	11 318	Alueella on arvokkaita vedenalaisia harjusaarten jatkeita. Mustaviirin ja Pitkäviirin alueilla on vedenalaisissa kartoituksissa havaittu runsasta putkilokasvistoa. Loviisan Söderskärin saarta on ehdotettu liitettäväksi kansallispuistoon. Samalla olisi luontevaa lisätä puistoon myös vesialueita Söderskäristä Kivirikki-Kolmikivi alueen kautta Ristisaareen asti. Kivirikin ja Kolmikiven alueella on havaittu suhteellisen puhdasta, matalaa sorapohjaa. Muun muassa siika käyttää muutaman metrin syvyisiä hiekka- ja sorapohjia kutualueina. Alueella on havaittu myös edustavia rakkoleväyhteisöjä.
Reipoo (Kotka) – Ulko-Tammio (Hamina)	28 629	Alueella esiintyy harjuja, riuttoja, ulkosaariston luotoja ja saarten vedenalaisia jatkeita. Lisäämällä alue kansallispuistoon saataisiin vedenalaisia riutta-alueita ja tärkeitä rakkolevän esiintymisalueita suojelun piiriin. Erityisesti Vanhankylänmaan puolustusvoimilta vapautuvan alueen ja sitä ympäröivän vesialueen liittäminen kansallispuistoon olisi suositeltavaa. Alue on osittain kartoittamaton vedenalaisen luonnon osalta, mutta Vanhankylänmaan länsipuolella on todettu näkinpartaislevien esiintymiä. Vanhankylänmaan ympärillä on myös suurella todennäköisyydellä edustavia rakkoleväesiintymiä.
Tjuvöviken (Loviisa)	57	Merenlahti/flada, jossa tehty runsaita näkinpartaislevähavaintoja. Yhteydessä Hästö–Gyltön yksityiseen luonnonsuojelualueeseen.

5. LUONTOTYYPPIEN JA LAJISTON SUOJELUN KEHITTÄMINEN

5.1 Yleistä

Monien uhanalaisten lajien ja luontotyyppien säilyminen elinvoimaisina edellyttää elinympäristöjen hoitoa tai kunnostusta. Tarve hoito- ja kunnostustöihin arvioidaan kansallispuistojen hoito- ja käyttösuunnitelmien yhteydessä. Tammisaaren saariston ja Itäisen Suomenlahden kansallispuistoihin on laadittu suunnitelmat hiljattain. Saaristomeren kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman teko on alkamassa. Saaristomeren kansallispuiston voimassa oleva runkosuunnitelma on vuodelta 2000.

Erityisesti perinneympäristöt vaativat jatkuvaa hoitoa, ja vaurioituneet tai heikentyneet elinympäristöt kunnostusta tai ennallistamista. Perinneympäristöjä kunnostettaessa raivattavan – erityisesti järeän – puuston säästäminen on tärkeää lahoppuun määrän lisäämiseksi. Raivattavia runkoja voidaan mahdollisuuksien mukaan siirtää avoimena hoidettavalta perinneympäristöalalta syrjään metsän reunaan lahoamaan. Osa rungoista voidaan jättää myös keskitetysti avoimelle alalle, jolloin niistä ei aiheudu häiriötä hoidon kannalta. Myös pensaita on perinneympäristöissä tärkeä säästää. Nummia tulee raivata ja kulottaa avoimiksi yhtenäisistä katajakasvustoista. Ennallistamista, esimerkiksi ojien tukkimista ja lahoppuun tuottamista, tarvitaan etenkin metsien ja soiden luonnontilan palauttamisen nopeuttamiseksi.

Paahdeympäristöt tulee säilyttää avoimina tai puoliavoimina, jotta niihin erikoistuneella lajistolla on suotuisat elinolosuhteet. Saaristossa paahdeympäristöjä ovat kalliit, rannat, hietikot, dyynialueet ja harjujen rinnemetsät. Meren rehevöityminen uhkaa hiekkarantoja ja rantaniittyjä, jotka kasvavat umpeen muun muassa järviruokoa. Rehevöitymisestä hyötyvät levät kasautuvat hiekkarannoille. Hajotessaan ne jättävät paljon tyypeä maaperään ja muuttavat kasvillisuutta.

Haitallisten vieraslajien torjunta vaatii jatkuvaa aktiivista työtä. Saaristossa suurimmat uhat ovat kurturuusu, minkki ja supikoira. Kurturuusu valtaa hiekka- ja somerikkorantoja ja syrjäyttää alkuperäistä merenrantakasvillisuutta. Minkki ja supikoira puolestaan aiheuttavat lintuluodoilla suurta tuhoa. Vieraslajeja elää paljon myös vesiympäristöissä, mutta niiden torjunnassa tärkein keino on lajien saapumista ennaltaehkäisevä työ.

Kaikkissa kansallispuistoissa eliölajiston seurannan kehittäminen ja sen jatkuvuuden varmistaminen on tärkeää, jotta tehtyjen toimenpiteiden vaikutukset tunnetaan ja suojelutoimia voidaan kohdentaa niitä eniten vaativille lajeille tai luontotyypeille.

Arvokkaan pesimälinnuston suojelun kannalta merkittävä puute kansallispuistojen järjestyssäännöissä on se, että liikkumisrajoituksen piirissä olevien luotojen lähestymiselle

rajoitusaikana ei ole asetettu mitään rajoitusta. Ainakin tärkeimmille ruokkilintujen pesimäsaarille tulisi sisällyttää liikkumisrajoituksiin kieltä lähestyä 100 m lähemmäksi luodon rantaan, kuten esimerkiksi Porvoon Söderskärin luonnonsuojelualueella on tehty.

Alli (*Clangula hyemalis*)

Alli on luokiteltu kannan nopean ja voimakkaan taantumisen takia kansainvälisesti vaarantuneeksi lajiksi. Suomessa esiintyy maailmanlaajuisesti uhanalaisista lintulajeista vain kuusi lajia, ja niistä alli on ainoana edelleen metsästettävä laji. Allin kevätmetsästystä harjoitettiin poikkeusluvoin Raaseporin ja Hangon merialueilla vielä vuonna 2012, mutta korkein hallinto-oikeus (2013) totesi myönnettyt luvat lain vastaisiksi. Maa- ja metsätalousministeriö on lopettanut allin kevätmetsästyksen asetuksella.

Itämerellä talvehtiva allikanta muuttaa keväällä Suomenlahden kautta Venäjän tundralla pesimään ja syys-marraskuussa taas talvehtimaan Itämeren keski- ja eteläosiin. Kevätmuutolla allit eivät normaalioloissa lepäile runsaslukuisina ja pitkiä aikoja Suomenlahden saaristossa, vaikka läpimuuttava yksilömäärä onkin erittäin suuri. Sen sijaan loka-marraskuussa vähintään kymmeniätuhansia alleja lepäilee pitkiä aikoja mm. esitetyn Porkkalan kansallispuiston sekä Tammisaaren kansallispuiston ja sen esitetyn laajennusosan uloimilla matalikoilla.

Kansallispuistoissa, jos missään, uhanalaisten lajien täytyy saada elää metsästyksen niitä vaarantamatta. Uhanalaisuuden takia allin metsästys on tarpeen kieltää kansallispuistoissa kokonaan.

© PANUKUNTTU / WWF-SUOMI

Haitallisen vieraslajin, kurturuusun, torjuntaa Tammisaaren saariston kansallispuistossa.

Itämerennorppa (*Pusa hispida botnica*)

Kansainvälisesti vaarantuneella itämerennorpalla on eteläiset pienet ja hyvin uhanalaiset osakannat Saaristomerellä ja itäisellä Suomenlahdella. Saaristomerellä elää 200–300 yksilön kanta, joka on keskittynyt kansallispuiston alueelle, missä myös suurin osa kuuteista oletettavasti syntyy. Kaikkein pienin, uhanalaisin ja huonoiten tunnettu itämerennorpan osakanta elää Itäisen Suomenlahden kansallispuistossa ja Suomenlahden perukassa Venäjän puolella. Viime vuosina suoritetujen laskentojen perusteella tehdyn arvion mukaan Suomen ja Venäjän yhteinen itäisen Suomenlahden norppakanta voi olla vähentynyt jopa vain noin sadan yksilön tienoille.

Saaristomeren norppakannan tilannetta selvittävän raportin johtopäätöksenä todetaan, että suojelualueverkoston riittävyttä norpan suojelun kannalta ei pystytä nykyisten tietojen perusteella arvioimaan. Asian selvittämiseksi tarvitaan lisää tutkimusta. Norpalle tärkeiksi tiedetyt alueet Saaristomerellä, eli ne joihin norpan esiintyminen ja lisääntyminen selvitysten mukaan keskittyy, tulee huomioida suojelualueiden hoidossa ja käytössä sekä muussa maankäytössä.

Käytännössä tämä tarkoittaa norpan potentiaalisten pesimäalueiden rauhoittamista ihmisen aiheuttamalta häiriöltä norpan pesinnän aikaan helmi-huhtikuussa liikkumisrajoitusten ja talviliikenteelle (ilmatyynyalukset, jäätiet) annettavien suositusten avulla. Lisäksi harmaahylkeen metsästys tulisi kieltää tärkeimmillä norppa-alueilla, sillä lajintunnistuksen vaikeudesta johtuen norppia ammutaan tahattomasti harmaahylkeen pyynnin yhteydessä.

© SEPPO KERÄNEN

Saaristomerellä elää uhanalainen itämerennorpan osakanta.

Haitalliset vieraslajit

Kaikkien eteläisten saaristokansallispuistojen luontoa uhkaavat myös haitalliset vieraslajit, kuten minkki, supikoira ja kurtturuusu. Tammisaaren kansallispuistossa riesana on myös Jussaröhön aikoinaan istutettu vuorivaahtera. Minkin ja supikoiran poistaminen ulkosaa-riston linnustollisesti arvokkailta luodoilta on tuottanut varsinkin Saaristomerellä selviä suojeluhuotyjä, mutta työtä on ollut vaikea jatkaa riittämättömän resursoinnin takia. Haitallisten vieraslajien torjuntaa tulee aktiivisesti jatkaa ja kenttätyön riittävästä resursoinnista tulee huolehtia kaikissa kansallispuistoissa, kun haitallisten vieraslajien esiintymät ovat vielä hävitettävissä.

5.2 Saaristomerén kansallispuisto

Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin mukaan perinneympäristöt ovat uhanalaisin luontotyyppiryhmä. Uhanalaisuudesta kertoo myös perinneympäristöistä riippuvaisten lajien suuri määrä hävinneiden ja uhanalaisten lajien joukossa. Perinneympäristöjen pinta-alaa olisi siis tuntuvasti lisättävä lajistoarvojen säilyttämiseksi. Saaristomerén kansallispuistossa on enemmän perinneympäristötyyppejä kuin missään muussa kansallispuistossamme. Lisäksi lounaissaaristossa perinneympäristöistä riippuvaisten uhanalaisten lajien määrät ovat aivan omaa luokkaansa.

Aikoinaan kansallispuiston yhteistoiminta-alueen pinta-alasta on ollut niittyä ja laidunta kolmasosa eli noin 5000 hehtaaria. Vuonna 2000 perinneympäristöjä oli kansallispuistossa 360 hehtaaria, josta vajaa kolmannes suhteellisen aktiivisessa hoidossa. Vuoden 2013 tilannetieto on, että hoidettuja perinneympäristöjä on 322 hehtaaria 25 eri kohteessa.

Populaatioekologisten tutkimusten mukaan tietynlaiseen elinympäristöön erikoistuneiden lajien populaatiot romahtavat, jos sopiva elinympäristö vähenee alle kymmenesosaan alkuperäisestä määrästä. Osa lajeista on varmasti tätä vaativampia, joten elinympäristöjen määrän tulisi olla esimerkiksi noin viidennes tarkastelualueen pinta-alasta. Näin ollen hyvässä kunnossa olevien perinneympäristöjen pinta-alan pitäisi Saaristomerén kansallispuiston yhteistoiminta-alueella olla 1000 hehtaarin luokkaa, jotta niistä riippuvaiselle lajistolle olisi tarjolla riittävän laaja ja tiheä verkosto. Yli 10 perinneympäristöissä elävää putkilokasvilajia on jo hävinnyt alueelta.

Suomen perinneympäristöistä riippuvaisen lajiston säilyttämiseksi tehokkain keino olisi nimenomaan Saaristomerén ja lounaisrannikon perinneympäristöjen pinta-alan lisääminen. Tämä vaatii myös perinneympäristöjen hoitoon kohdennettujen voimavarojen tun-
tuvaa lisäämistä.

Metsähallitus on aloittanut kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan. Sen yhteydessä on tärkeä laatia suunnitelmat perinneympäristöjen hoidon kehittämiseksi ja laajentamiseksi. Ympäristöministeriön tulee varmistaa riittävä rahoitus uusien sopivien perinneympäristökohteiden hankintaan ja hoitoon.

5.3 Tammisaaren saariston kansallispuisto

Hoidettavia perinneympäristöjä on muutamia kymmeniä hehtaareja kansallispuistoon nykyään kuuluvilla alueilla mm. Älgössä ja Jussarössä sekä kansallispuistoon liitettäväksi esittämällämme Hästö-Busön saarella. Näiden säännöllisestä hoidosta ja mahdollisten uusien alueiden kunnostuksesta tulee huolehtia. Etupäässä Älgön saarta koskevat entisten talousmetsien ja ojitettujen soiden ennallistamissuunnitelmat tulee toteuttaa loppuun.

Kansallispuiston laajentuessa Hankoniemelle paahdeympäristöjen ja rantaelinympäristöjen (merenrantaniityt, dyynialueet, hiekkarannat) hoito tärkeimmillä kohteilla on ensiarvoisen tärkeää, sillä alue on tunnettu valtakunnallisesti merkittävästä eliölajistostaan.

© PANUKUNTTU / WWF-SUOMI

Lahopuustoiset rantalehdot ovat lajistollisesti rikkaita elinympäristöjä. Kuva Raaseporin Modernmaganista.

Kansallispuistoon sisällytettävällä Segelskär–Myggan-merialueella lintujen metsästys tulee kieltää, ja linnustollisesti arvokkaille luodoille tulee asettaa maihinnousukiellot lintujen pesimäajaksi. Kesällä tapahtuva haahkanmetsästys aiheuttaa suuria vuosittaisia poikastappioita monelle saaristossa pesivälle uhanalaiselle lajille metsästäjien oleskellessa lintuluodoilla jopa useita päiviä.

Ropanlängdanin matalikko Segelskärin itäpuolella on yksi Suomenlahden merkittävimmistä allin syyslepäilyalueista. Myös haahkoja esiintyy alueella paljon. Syysmetsästys aiheuttaa jatkuvaa häirintää karikoilla, kun levähtäviä alleja ajetaan veneillä lentoon (ks. luku 5.1./alli).

© PANUKUNTTU / WWF-SUOMI

Luonnoltaan mittaamattoman arvokkaat perinneympäristöt ovat Saaristomeren kansallispuiston erityispiirre. Kuvassa lehdesniittyä Jungfruskärissä.

5.4 Itäisen Suomenlahden kansallispuisto

Kansallispuiston perustamisasetuksen mukaan eläinten tappaminen, pyydystäminen ja hätyyttäminen on kielletty, mutta poikkeuksena yleissäännöstä metsästys on sallittu paikallisille asukkaille. Metsähallitus voi kuitenkin valtion omistamien alueiden ja metsästys-oikeuden haltijana asettaa metsästykselle ajallisia, alueellisia tai lajikohtaisia rajoituksia. Metsästys onkin kielletty kansallispuiston virkistysvyöhykkeellä (eli retkeilyyn osoitetuilla saarilla) sekä liikkumisrajoitusvyöhykkeellä liikkumisrajoitusaikoina.

Kansallispuiston laajennusalueiksi ehdotetuilla Loviisan Bisaballenin, Grillskärin ja Söderskärin luonnonsuojelualueilla metsästys on kokonaan kielletty alueiden perustamisasetuksella. Niillä metsästyskielto on syytä pitää voimassa kansallispuistoon liittämisen jälkeenkin.

Alueen vesilinnustuksessa ehdottomasti tärkein riistalintu on alli, jota metsästetään syysmuuton aikana. Kansainvälisesti vaarantuneena ja nopeasti taantuneena lajina (ks. luku 5.1) allin metsästys tulee kieltää kansallispuistossa kokonaan.

Itämerennorpan esiintyminen painottuu kansallispuiston aivan itäisimpään osaan (Haapasaari–Siikasaari-linjan kaakkoispuolelle) alueille, joilla jää säilyy pisimpään keväällä. Samalla alueella on myös suuri osa puiston liikkumisrajoituksen piirissä olevista luodoista. Norpan esiintymistä alueella tulee kiireellisesti tarkemmin selvittää. Jo sitä ennen tulee harmaahylkeen metsästys kieltää näillä alueilla varotoimenpiteenä. Yksi mahdollisuus toteuttaa kielto on määrätä liikkumisrajoituksen piirissä olevien luotojen metsästyskielto ympärivuotiseksi.

Vilkas moottorikelkka- ja mönkijäliikenne Virolahden saariston jäällä kevättalvella voi olla merkittävä syy siihen, että norpan kuutteja havaitaan tällä ilmeisesti muuten norpalle hyvin soveltuvalla alueella nykyisin harvoin. Metsähallituksen tulee neuvotteluteitse ohjata jäällä kevättalvella tapahtuvaa moottoriliikennettä pois potentiaalisimmilta norpan pesimäpaikoilta. Kun vesialueita liitetään puistoon, tulee myös mahdollisuus asettaa rajoituksia jäällä liikkumiselle.

Kymenlaakson alueelta on havaintoja uhanalaisista tähtimukulaparrasta, kalvassiloparrasta ja silonäkinparrasta. Esimerkiksi kalvassiloparta on myös HELCOMin punaisen listan mukaan arvioitu vaarantuneeksi, ja osa lajin havainnoista on itäiseltä Suomenlahdelta. Vaikka Itäisen Suomenlahden Natura-alueisiin kuuluu laajojakin kohteita merten sisälähdissä, jää suojelualuekokonaisuudesta puuttumaan VELMU:n puitteissa kartoitettujen, lähinnä rannikonläheisten alueiden näkinpartaislevien todennäköisiä esiintymisiä.

Suomessa esiintyvistä 20 näkinpartaisleviin kuuluvasta lajista kuusi on arvioitu uhanalaiseksi, ja suurin osa niiden tunnetuista kasvupaikoista jää suojelualueiden ulkopuolelle. Näkinpartaisniityt ovat Suomen vastuuluontotyyppi, mutta monet esiintymät ovat uhattuina esimerkiksi rehevöitymisen, ruoppauksen ja veneilyn takia. Näkinpartaisten tärkeimpiä esiintymisalueita tulisi suojella ihmistoiminnalta.

6. UUDELLEEN PERUSTETTAVA PORKKALAN KANSALLISPUISTO

Porkkalaan perustettiin kansallispuisto Suomen ensimmäisten puistojen joukossa jo vuonna 1938. Puisto sijoittui Stora Träskön saarelle, mutta se lakkautettiin vuonna 1956 Porkkalan vuokra-alueen palautuksen jälkeen. Mereinen kansallispuisto tulisi perustaa kartalla 4 esitetyille valtion suojeluun varatuille alueille. Alueita on Porkkalanniemellä sekä sitä ja Porkkalanselkää ympäröivässä saaristossa. Kansallispuistossa olisi ehdotuksen mukaan maata 1600 hehtaaria ja vesialueita 8000 hehtaaria, joten se olisi Suomen kuuden merikansallispuiston joukossa maa-alaltaan toiseksi suurin ja vesialaltaan kolmanneksi suurin. Luontotyyppivalikoimaltaan alue on hyvin monipuolinen. Pääkaupunkiseudun läheisyys huomioon ottaen se olisi saavutettavuudeltaan, luontomatkailuedellytyksiltään, opetus- ja käyttömahdollisuuksiltaan ja virkistyskäyttöarvoltaan erinomainen. Porkkala olisi pääkaupunkiseudun viherkehän läntisin kohta.

6.1 Kansallispuiston perustamisen tarve

Porkkalan kansallispuiston perustamista ehdotti jo Kansallispuistokomitea vuonna 1976. Sittemmin, eri suojelualueohjelmien ja maanhankinnan edistyttyä, Suomen luonnon-

© PETTERI TOLVANEN

Kirkkonummen Saltjärden on linnustoltaan arvokas kosteikko ja erittäin suosittu linturetkikohde.

suojeluliitto teki vuonna 2001 kansallispuistosta ympäristöministeriölle uuden ehdotuksen. Selvityksessään sen toteutettavuudesta Metsähallitus totesi vuonna 2003, että Porkkalan kansallispuisto on periaatteessa toteuttamiskelpoinen sekä biologisin perustein että yleisöpalvelun kehittämiskohteena. Sitten Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ajantasaisti ja täydensi aiempaa esitystä yksityiskohtaisella ehdotuksellaan vuonna 2012.

Viime vuosina varsinkin Porkkalanselän ympäriltä on saatu valtiolle suojelutarkoituksiin huomattavia alueita, osaksi maanhankinnoin (Störsvik, Långvassfjärden, Bjurs) ja osaksi puolustusvoimien käytön loputtua (Porsö, Bågaskär). Hankinnat ovat täydentäneet suojelukokonaisuutta merkittäväällä tavalla sisempien saaristovyöhykkeiden ja mannerrannan luontotyyppien osalta. Uusissa kohteissa on myös tietä pitkin saavutettavia ja nähtävyyksiksi soveltuvia alueita.

Lopputuloksena Porkkalanniemelle, sitä ympäröivään saaristoon ja sen länsipuolista Porkkalanselkää reunustavaan saaristoon on mahdollista perustaa valtion maille ja vesialueille luonnoltaan ja maisema-arvoiltaan hyvin monipuolinen kansallispuisto, joka täydentää muita merikansallispuistoja oleellisesti useissa suhteissa:

- Kaikki saaristovyöhykkeet ja saarityypit sisäsaaristoa myöten ja mannerrantaa; tällaisia kansallispuistoja ei ole muita.
- Lukuisia maankohoamisen eri kehitys-, kuroutumis- ja maatumisvaiheissa olevia matalia merenlahtia, fladoja, kluuvimuodostumia ja järviä
- Suojaisia lahtia ja salmia.
- Saariston nuoria soita, suurimpina Värans Stormossen ja Porkkalan Stormossen.
- Sisäsaariston laidunnettuja ja muita merenrantaaniittyjä ja hakamaita, laajimpina Kirkkonummen Norra Fladet ja Inkoon Långvassfjärden.
- Porkkalan ja Naissaaren välinen Suomenlahden kapeikko on aina ollut tärkeä sekä merenkululle että sotilaallisesti. Kaksi majakkaa, vanha luotsiasema sekä eri aikoina Suomenlahden meriliikenteen katkaisemiseksi ja rannikon puolustamiseksi rakennetut lukuisat linnoitteet ja niiden rauniot ovat kulttuurihistoriallisia muistomerkkejä, jotka kiinnostavat myös historiasta kiinnostuneita matkailijoita ja antavat mahdollisuuden kulttuurimatkailun kehittämiseen yhdessä Viron kanssa. Linnoitushankkeissa ovat suomalaisten lisäksi olleet osallisina venäläiset, virolaiset, saksalaiset ja neuvostoliittolaiset.
- Kansallispuistojen periaatteiden mukaisen nähtävyyksien ja opetuskäytön järjestäminen on muita merikansallispuistoja paljon helpompaa, koska useimpiin saaristovyöhykkeisiin, luontoelementeihin ja keskeisiin nähtävyyksiin pääsee tietä pitkin, vaikkapa saman päivän aikana.
- Samasta syystä Porkkalan kansallispuisto sopii virkistys- ja luontomatkailukäyttöön myös veneettömille kävijöille. Helsingin läheisyyden vuoksi Porkkalan kansallispuistosta muodotuu ulkomaisten luontomatkailijoiden tärkein merikansallispuistokohde, vastinpari Nuuksion metsäkansallispuistolle.
- Kansallispuistoon rajoittuvat kuuden kunnan ja Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen lukuisat virkistys- ja luonnonsuojelualueet täydentävät luontokokonaisuutta ja tarjoavat kävijöille valmiita virkistys-, telttailu- ja majoituspalveluja.
- Porkkalan kansallispuisto muodostaa lounaisen kulman pääkaupunkiseudun viherhää, jonka muut keskeisimmät alueet ovat Nuuksion ja Sipoonkorven kansallispuistot sekä Helsingin linnoitussaarten maailmanperintöalue. Se on siis luomassa myös koko metropolialueen ulkoista kuvaa ja Uudenmaan maakunnan viherrakennetta.
- Sekä kävijöiden että osa-alueiden hallinnan ja hoidon kannalta on selkeää, että lukuisien erillisten luonnonsuojelualueiden sijasta perustetaan yksi suuri kansallispuisto.
- Porkkalan kansallispuiston yleisöpalveluiden ja luonnon hoidon järjestämisen kustannukset jäävät muita merikansallispuistoja pienemmiksi, koska tärkeimmät hoito- ja huoltokohteet ovat tieverkon piirissä ja pääosa virkistyspalveluista sijaitsee kansallispuiston ulkopuolisilla virkistysalueilla.

Kartta 4. WWF:n ja Suomen luonnonsuojeluliiton esitys Porkkalan kansallispuistoksi

 Valtion omistama alue, jonne
Porkkalan kansallispuisto ehdotetaan perustettavaksi.
Osa-alueiden numerot (1-24) viittavat taulukkoon 7.

 Kuntien ja seurakuntien omistamat virkistys- ja
suojelualueet, jotka täydentävät luontokokonaisuutta

 Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen omistamat alueet,
jotka täydentävät luontokokonaisuutta

Kartassa esitetyt muut kohteet:

 Natura-alue

0 5 10 Km

1: 150 000

6.2 Kansallispuiston laajuus ja maantieteellinen raja

Porkkalan kansallispuisto muodostetaan valtion omistamista suojeluun varatuista mereisistä alueista Porkkalanniemellä sekä Porkkalanniemeä ja Porkkalanselkää reunustavassa saaristossa Kirkkonummen, Siuntion ja Inkoon kunnissa (taulukko 7 ja kartta 4). Osa-alueisiin sisältyy jo perustettuja luonnonsuojelualueita, suojelua varten hankittuja kohteita ja Puolustusvoimien käytöstä vapautuneita saaria. Pääosa alueista sisältyy Natura-ohjelmaan

Kirkkonummen Träskön saarella oleva sisäjärvi on ollut merenkulkijoiden tuntema makean veden lähde jo keskiajalla.

ja monet lisäksi valtakunnallisiin suojeluohjelmiin. Kansallispuisto ulottuu kaikkiin saaristovyöhykkeisiin mannerrannan ja sisäsaariston matalista lintulahdistista, fladoista ja rannikkometsistä merivyöhykkeen ulimpiin lintu- ja hyljeluoitoihin ja matalikkoihin.

Porkkalan kansallispuiston ulottuvuus itä-länsisuunnassa, Kirkkonummen Medvastöstä Inkoon Bjursiin on 47 kilometriä. Maa-alueita perustettavassa kansallispuistossa on 1617 hehtaaria ja vesialueita noin 7950 hehtaaria.

Myöhemmin tulisi selvittää tarve ja mahdollisuus kansallispuiston täydentämiseen valtion yleisellä vesialueella sijaitsevien arvokkaiden vedenalaisten luontokohteiden ja vesilintujen kokoonumisalueina tärkeiden vesialueiden osalta.

Taulukko 7. Porkkalan kansallispuistoon esitetyt valtion suojelualueet ja suojelualuevaraukset. Osa-alueiden numerointi sama kuin kartassa 4.

Nro	Alue	Kunta	Maata, ha	Vettä, ha
1	Kuokkamaan luonnonsuojelualue	Kirkkonummi	22,9	
2	Medvastön suojelualueet	Kirkkonummi	101,9	66,5
3	Värans Stormossen-Dävits	Kirkkonummi	244,5	15,5
4	Kotilahti	Kirkkonummi	8,8	6,5
5	Träskön luonnonsuojelualue	Kirkkonummi	84,4	284,4
6	Kallbådan luonnonsuojelualue	Kirkkonummi	1	1520
7	Aspskärskobben	Kirkkonummi	1,5	62,7
8	Bergstadsbrotten ja Kanskogsbrotten Isa	Kirkkonummi	0,1	118,4
9	Rönnskär	Kirkkonummi	62,4	316,2
10	Mäkiluotoa ympäröivät luodot	Kirkkonummi	7,1	363,5
11	Söderskärin luonnonsuojelualue	Kirkkonummi	9,1	
12	Söderskärs Norrbådan ja Söderbådan	Kirkkonummi	0,1	320,2
13	Järvö	Kirkkonummi	21,1	13,1
14	Bergensgrund	Kirkkonummi	0,2	
15	Upinniemi-Sommarön luodot ja vesialue	Kirkkonummi	11,5	4197,5
16	Upinniemen saariston Natura 2000-alue	Kirkkonummi	240,4	
17	Porkkalan luotsiaseman metsä	Kirkkonummi	53,2	178
18	Porkkalan Stormossen	Kirkkonummi	22,5	
19	Saltfjärden	Kirkkonummi	136	3,4
20	Störsvik eli Itä-Kopparnäs	Siuntio	168	20
21	Långvassfjärden	Inkoo	46,3	5
22	Porsö-Ryssklobben	Inkoo	48,3	162,9
23	Inkoon saariston Natura-alueen luodot ja Bågaskär	Inkoo	25,6	187,3
24	Bjurs	Inkoo	300,1	100
Yhteensä			1616,6	7941,1

Kansallispuistoa täydentävät toiminnallisesti ja ekologisesti sen rajanaapureina tai välittömässä läheisyydessä olevat lukuisat Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen, kuuden eri kunnan sekä seurakuntien virkistysalueet ja luonnonsuojelualueet. Niiden maa-ala on yhteensä yli 1200 hehtaaria. Luontokokonaisuutta täydentää lisäksi monilukuinen määrä yksityisiä luonnonsuojelualueita.

Ehdotetun kansallispuiston alueella sijaitsee kokonaan tai osittain viisi Natura 2000 -aluetta: FIO100017 Inkon saaristo, FIO100024 Medvastö-Stormossen, FIO100025 Saltfjärdenin-Tavastfjärdenin lintuvedet, FIO100026 Kirkkonummen saaristo ja FIO100089 Kallbådanin luodot ja vesialue.

Ehdotettu Porkkalan kansallispuisto muodostuu monista osa-alueista, joiden välissä on vettä ja myös vapaa-ajan asutuksen saaria. Tällaisia ovat kuitenkin väistämättä kaikki eteläsuomalaiset saaristokansallispuistot, varsinkin jos mukaan halutaan sisäsaaristoa ja mannerrantaa. Porkkalan kansallispuisto olisi melko yhtenäinen ja maa-alaltaan suhteellisen suuri, jos sitä vertaa Suomen nykyisiin merellisiin kansallispuistoihin (taulukko 8).

Taulukko 8. Suomen merikansallispuistojen koko.

Kansallispuisto	Maata km ²	Vettä km ²	Suurin ulottuvuus km
Itäisen Suomenlahden kansallispuisto	7,1	0	65
Tammisaaren saariston saaristo	8,4	45,8	15
Saaristomeri	35	500	105
Selkämeri	15	897	145
Perämeri	2,5	157	17
Porkkala (ehdotettu)	16,2	79,4	47

Suojelukokonaisuus osoittautuu vielä huomattavasti yhtenäisemmäksi, kun otetaan huomioon kansallispuiston osa-alueiden väleissä olevat Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen ja kuntien virkistys- ja suojelualueet sekä yksityiset luonnonsuojelualueet. Espoossa on ollut käsittelyssä aloite kaupungin Pentalan saarella omistaman arvokkaan metsä-, kluuvijärvi- ja ranta-alueen liittämiseksi kansallispuistoon, mikäli puisto perustetaan. Tällöin kansallispuisto ulottuisi Medvastön kohdalla hieman myös Espoon puolelle. Kansallispuiston voi luonnonsuojelulain mukaan perustaa vain valtion maille, mutta kunnat ja muut julkisyhteisöt voivat tulla mukaan myöhemmin vapaaehtoisesti.

Upinniemen saariston Natura-alueella ja vesialueella on Puolustusvoimien harjoitustoimintaa, joka ei ole ristiriidassa suojelutavoitteiden kanssa. Pikemminkin Upinniemen saaristo sopii myös luonnonsuojelun kannalta kansallispuiston rauhalliseksi rajoitusvyöhykkeeksi, joka rauhoitetaan edelleen virkistysveneilyltä. Samantapainen sekä suojelua että Puolustusvoimien toimintaa palveleva rajoitusvyöhyke on Repoveden kansallispuistossa. Armeijan toiminnan ja suojelutoimien yhdistämisestä on monilla suojelualueilla hyviä kokemuksia (esimerkiksi ammuntojen ylläpitämät avoimet alueet, lahoppu ja palolajisto esi-

merkiksi Santahaminassa ja Säköjärvenharjulla). Puolustusvoimien toiminta voisi hyvin jatkua kansallispuistossakin.

6.3 Kansallispuistoon liittyvät luonnonsuojelulliset arvot

Luvussa 6.1 on lueteltu niitä ehdotetun Porkkalan kansallispuiston luonnonpiirteitä, jotka nykyisistä merikansallispuistoista puuttuvat tai jotka ovat niissä puutteellisesti edustettuina. Tämän lisäksi Porkkalan kansallispuiston monipuoliseen luontoon kuuluu muun muassa:

- Lintuluotoja, reheviä lintulahtia ja vesiliin-
nuille tärkeitä matalikkoja, joiden ansiosta
alue on kansainvälisesti tärkeä lintualue
(IBA)
- Hyljeluotoja
- Arvokkaita vedenalaisia luontotyyppejä
- Avomeren tyrskyrantoja
- Vanhoja luonnontilaisen kaltaisia kangas-
ja kalliometsiä
- Lehtoja ja tammivyöhykkeen jalopuu-
metsiä
- Valtakunnallisesti arvokkaita kallioalueita
- Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita ympä-
ristöjä, rakennuksia ja muinaisjäänöksiä
(majakoiden ja linnoitusraunioiden lisäksi
mm. hautaröykkiöitä ja laivahylkyjä)
- Upeita saaristomaisemia ja näköalakalli-
oita, joiden äärelle veneetönkin pääsee
teitä pitkin.
- Porkkalaa on ehdolla myös valtakunnalliseksi
maisema-alueeksi. Tätä koskeva lausuntokierros
on syksyllä 2014, ja valtioneuvosto päättää alu-
eista vuonna 2015. Porkkalan maisema-arvoja
ovat polveilevan tien ja peltoaukeiden vaihteleva
pieni- ja suuri-
piirteinen maisema, vanha kyläasutus ja
kaunis ulkosaaristo. Porkkalassa on paljon eri
aikakausien kerrostumia: esihistoriallisen ajan
hautaröykkiöitä, muinaiset merenkulkureitit
Suomenlahden kapeimmalla kohdalla, niemen-
nokasta lähtevä 1600-luvun postitie, suoja- ja
kalastussatamat, Rönnskärin ja Kallbådan
majakat sekä Porkkalan vuokra-ajan rakenteet.
Maisema-alue tukisi osaltaan kansallispuistoa,
vaikka niiden rajaukset ovat erilaisia (toisin kuin
kansallispuistossa, maisema-alueella voi olla
myös yksityismaita). Toisaalta maisema-alue
ei korvaa kansallispuiston tarvetta, koska sen
suojelukeinot ovat paljon heikommat.

Kansallispuisto on myös lajistollisesti rikas ja monipuolinen. Alueelta on havaintoja useista kymmenistä valtakunnallisesti tai alueellisesti uhanalaisista tai silmälläpidettävistä lintu-, kasvi- tai sienilajeista (liite 1). Lajistoon kuuluu muun muassa kolmisen pesivää merikotkapararia, manner-Suomen suurin harmaahaikarayhdyskunta, kalasääski, räyskä, kehrääjä, kangaskiuru, kaulushaikara, kirjokerttu, peltosirkku, liito-orava, isoapollo, luhtasirppikääriäinen, poimusulkukotilo, kenttöorakko, korpipohtosammal ja rustikka. Porkkala sijaitsee yhdellä maamme merkittävimmistä lintujen ja lepakoitten muuttoreiteistä. Vuosittain alueen kautta muuttaa miljoonia lintuja ja siellä lepäilee kymmeniä tuhansia lintuja. Niinpä se on myös Suomen suosituimpia muutontarkkailupaikkoja.

Ehdotetun Porkkalan kansallispuiston luontokokonaisuuden monipuolisuutta kuvastaa, että sen Natura-alueilla esiintyy peräti 20 luontodirektiivin suojeltavaa luontotyyppiä (liite 2). Luonnonsuojelulain kansallispuistolle asettamien vaatimusten (11 §) mukaan kansallispuiston pinta-alan on oltava vähintään 1000 hehtaaria, ja se täyttyy kymmenkertaisesti. Lisäksi ”alueella on oltava merkitystä yleisenä luonnontuntemuksena tai muutoin luonnontuntemuksen lisäämisen tai yleisen luonnontuntemuksen kannalta.” Porkkala täyttää nämä vaatimukset kirkkaasti.

7. MUUT SUOJELUN KEHITTÄMISEN TOIMENPITEET

Saaristoon kohdistuu monenlaisia ihmistoiminnasta aiheutuvia ympäristöuhkia. Tässä esityksessä olemme keskittyneet alueiden suojelun kehittämistarpeiden esittelyyn. Maankäyttöön liittyvät kysymykset ovat siinä keskeisimmässä asemassa. Kaikenlainen rakentaminen on aina uhka lajeille, luontotyypeille ja maisemakuvalle. Saaristo on suosittua vapaa-ajan viettoaluetta, ja vapaa-ajan asuntojen rakentaminen on ollut voimakasta jo vuosikymmenien ajan. Esimerkiksi Saaristomerellä vapaa-ajan asuntojen rakentaminen alkoi 1960-luvulla, mutta on kiihtynyt vasta viime vuosikymmeninä. Rakentamisen ohjaamisessa ja rajoituksia säädettäessä kaavoituksella ja rakennusjärjestyksellä on keskeinen asema.

Merkittävä osa saaristosta on jo rakennettu täyteen vapaa-ajan asuntoja. Tämä aiheuttaa vakavaa haittaa luonnonsuojelulle ja virkistyskäytölle. Varsinkaan ulkosaaristoon ei tule enää kaavoittaa lisää rakennuspaikkoja. Suojelullisesti arvokkaat alueet tulee huomioida paitsi maakuntakaavoissa myös yleiskaavoissa. Ympäristöviranomaisten tulee neuvotella kuntien kanssa mahdollisuuksista siirtää pois suojelualueille osoitettuja rakennusoikeuksia, kiirehtiä näitä kaavamuutoksia ja muutoinkin paremmin ottaa huomioon kansallispuiston kehittämistarpeet kaavoissa. Kuntien yleiskaavojen suojelualueilla olevat ns. korvattavat rakennuspaikat tulee siirtää ensisijaisesti toisaalle saman maanomistajan maalle tai korvata maanoston yhteydessä.

Ympäristöministeriön tulee ohjeistaa ELY-keskuksia ostamaan myyntiin tulevia vapaa-ajan asuntokiinteistöjä suojelullisesti tärkeiltä alueilta tai olemassa oleviin suojelukohteisiin rajautuen, jotta kaikki luonnoltaan arvokkaimmat alueet saadaan pitkällä aikavälillä suojeltua. Näin saadaan myös muodostettua ekologisesti toimivia ja pinta-alaltaan riittävän suuria yhtenäisiä aluekokonaisuuksia.

Alkuperäisen luonnon ja maiseman säilyttämiseksi vapaa-ajan asuntorakentamista on esitetty rajoitettavaksi jo vuosikymmeniä sitten. Kansallispuistokomitea esitti vuonna 1976 maisemanhoidon näkökulmasta, ettei vapaa-ajan asutusta tule yleensä sallia pienemmillä saarilla. Kuitenkin mahdollisesti rakennettava vapaa-ajan asutus tulisi sijoittaa aikaisemman pysyvän asutuksen lähelle ja muotoilla maisemaan siten, ettei se riko kokonaisvaikutelmaa suhteessa vanhoihin rakennuksiin. Kansallispuistokomitea suositteli myös vahvasti, ettei vapaa-ajan asumusten tule näkyä merelle edes talvella ja laiturit pitäisi kätkeä maastoon. Saaristomerelle on esitetty ns. maisemallinen kapasiteetti⁶, jossa määritellään alueet, jotka eivät kestä rakentamista maisemansuojelullisista syistä. Esityksessä ehdotetaan myös, että mahdollinen rakentaminen tulisi suunnitella niin, ettei rakennus näy merelle edes puiden lehdettömänä jaksena. Rakennusten sopivaksi etäisyydeksi rannasta määritellään 100 metriä. Näitä perusteltuja ehdotuksia ei kuitenkaan ole noudatettu.

© PANUKUNTTU / WWF-SUOMI

Rakentamisen uhkaamaa, myynnissä olevaa vanhaa metsää Tjärholmennissa Saaristomerellä. Valtio ei ole toistaiseksi voinut ostaa saarta suojeluun korkean hintapyyynnön takia.

Ekologisesti katsoen suojelualueverkoston kytkeytyneisyyden parantaminen on suojelupinta-alan lisäämisen ohella tärkeää. ELY-keskusten tulisikin aloittaa METSO-ohjelman kohdennettu markkinointi kansallispuistojen lähialueiden maanomistajille. Yksityisten tai yhteisöjen omistamia maita voidaan jo ostaa valtiolle osaksi kansallispuistoa tai rauhoittaa ne yksityisinä suojelualueina. Jotta METSO-ohjelmalla olisi aidosti merkitystä eteläisen Suomen uhanalaisen metsäluonnon turvaamisessa, kohdennettua markkinointia ja yhteydenottoja arvokkaiksi tiedetyistä alueista tarvitaan. METSO-ohjelmalla suojeltavissa kohteissa täytyy tarvittaessa olla mahdollisuus maksaa myös rakennuspaikasta, jos kohde on luontoarvoiltaan erityisen merkittävä, sillä saaristossa myyntiin tulee tavallisimmin maata, johon sisältyy rakennusoikeutta. Ympäristöministeriön tulee varmistaa ELY-keskusten riittävä henkilöstöresurssi ohjelman toteuttamiseksi sekä riittävät määrärahat alueiden suojelukorvauksia varten.

Vedenalaisissa kartoituksissa jo nyt tunnistetut monimuotoiset alueet tulee suojella viipymättä. Nykyisillä resursseilla vedenalaisen tiedon kertyminen arvokkaimpien ja herkimpien biotooppien esiintymisestä on erittäin hidasta ja täten suojelupäätökset eivät voi odottaa täydellisen kokonaiskuvan saamista.

Suomenlahden vesialueen käyttötarpeet muuttuvat, mutta yleisenä trendinä on ihmistoinnin vaikutusten kasvu. Meriliikenne, tuulivoimatuotanto, matkailu, merikaivannaisteollisuus, vesiviljely ja kalastus tulevat lisääntymään Itämerellä seuraavan 20 vuoden aikana, osa jopa useita satoja prosentteja.

Merenkäytön muutokset suunnitellaan edelleen pääosin sektorikohtaisesti, ja kokonaisvaltainen merialueiden suunnittelu puuttuu. Kumulatiiviset vaikutusarvioinnit, ekosysteemi-lähestymistapa tai varovaisuusperiaate eivät toteudu kiitettävästi. Kilpajuoksu Itämeren alueista siitä hyötyvien ja sitä käyttävien sektorien kesken on käynnissä, kun taas alueellisen suojelun edistyminen on poikkeuksellisen hidasta. Eri tarpeista merkittävien ja kiireisin tulisi kuitenkin olla hyvinvointimme perustan, luonnon monimuotoisuuden suojelu. Tätä hyödyntävän luonnonvarojen käytön on tapahduttava ekologisesti kestävästi. Näitä tarpeita keskeisesti tyydyttävien suojelualueiden perustaminen on tässä avainasemassa.

Vanhanaikaisen käsityksen mukaan ympäristönsuojelu nähdään usein edelleen ylimääräisenä kustannuksena. Itämeren suojelu ja investoinnit sen tarjoamien ekosysteemi-palveluiden ja luonnonvarojen tilan kohentamiseen tuottavat kuitenkin merkittäviä positiivisia taloudellisia vaikutuksia. Itämeren hyvän ekologisen tilan saavuttamisen, esimerkiksi HELCOMin Itämeren suojelun toimenpideohjelman (MPA) ja EU:n meristrategiadirektiivin aikataulun mukaisen toteuttamisen kautta, on ennustettu tuovan vuoteen 2030 mennessä Itämeren alueelle 32 miljardin työpaikkaa ja 550 000 uutta työpaikkaa. Tämän mahdollistaa esimerkiksi kalastuksen ja luontomatkailun toimintaedellytyksien parantuminen Itämeren tilan kohentamisen seurauksena.

Kalastus on mereisiä luonnonvaroja konkreettisimmin hyödyntävä ihmistoiminnan muoto. Kalastusta ja muita kutualueita uhkaavia toimintoja (esimerkiksi soranotto ja tuulivoima) rajoittavien mertensuojelualueiden merkitystä kalakantojen suojelussa on jo pitkään pidetty keskeisenä. Pohdinta laaja-alaisten mertensuojelualueiden osoittamisesta myös kalastuskieltoalueiksi tulee tehdä tapauskohtaisesti ja ekosysteemiperusteisesti ottaen huomioon myös taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset. Varsinkin lisääntymis- ja poikasalueille sijoitettuna suojelualueilla on luonnollisesti huomattavia positiivisia vaikutuksia erityisesti paikallisille kalakannoille.

Siitä, miten kalastuskieltoalueet vaikuttavat kieltoalueiden ulkopuolisiin kalansaaliisiin ('spill-over effect'), on kuitenkin kertynyt edelleen kovin vähän tutkittua tietoa. Kalastuskiellon tai -rajoitusten vaikutuksista meren muuhun biodiversiteettiin kaivataan myös lisää tutkimuksia. Haasteena on ollut löytää alueita, myös Itämereltä, joissa ekosysteemitason tutkimuksia kalastuskiellon pitkän ajan ekosysteemivaikutuksista voitaisiin aloittaa. Kansallispuistoissa voitaisiin kehittää suojeluarvoja säästäviä kalastusmuotoja (Environmentally Sound Fishery Management in Protected Areas, EMPAS). Tällaisia ovat esimerkiksi uhanalaisia lajeja tehokkaasti säästävät riittävän suuret verkkojen silmäkoot ja koukkujen koot ja itämerennorpille turvalliset pyydykset.

Hyvin vähän keskustelua on käyty armeijan rajatussa käytössä olevien merialueiden merkityksestä monimuotoisuuden suojelussa. Erityisesti ampuma-alueiden kohdalla muu meren käyttö on käytännössä olematonta eikä kaupallista kalastusta ole voitu harjoittaa jopa useisiin kymmeneen vuosiin. Olisi ensiarvoisen tärkeää varmistaa riittävä tutkimus alueiden luontoarvoista ja arvioida alueiden merkitys mm. kalakantojen näkökulmasta. Tämä voi vaatia välitöntä kohdennettujen alueiden tiukkaa suojelua esim. ampumasektoreiden ja niiden reuna-alueiden osalta. Muutoin kalastuksen aloittamisen estämi-

nen ennen tutkimustarpeiden saavuttamista ei välttämättä ole helppoa. Kalastuskielto-alueiden yhdistäminen tarpeellisiin kansallispuistojen laajennuksiin on helpointa hyväksyä juuri alueilla, joilla kalastus on muutoinkin ollut kiellettyä tai rajoitettua.

Suojelualueiden perustaminen on yksi käytössä olevan työkalupakin osista. Itämeren suojelua edistetään tänä päivänä useilla foorumeilla, tasoilla ja tavoilla. Merenkäyttöön tarvitaan sekä alueellisia, ajallisia että yleisiä reunaehtoja. Esimerkiksi öljy- tai kemikaalionnettomuudet eivät tunne suojelualueiden rajoja.

On tärkeä ymmärtää, että esimerkiksi yksittäisiä arvokkaita vedenalaiskohteita on erittäin vaikeaa, ellei peräti mahdotonta, suojella erikseen sellaisilta koko Itämeren tilaan vaikuttavilta paineilta kuten rehevöityminen, kemikalisoituminen ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat suolaisuus- ja lämpötilamuutokset. Tämä korostaa suojelutarvetta suorien paikallisten vaikutusten osalta aluesuojelun keinoin. Aluesuojelulla voidaan välittömästi rajoittaa mm. melun, merikuljetusten, veneilyn, metsästyksen, kalastuksen ja vesiviljelyn ei-toivottuja vaikutuksia. Vedenalaisen melun haitallisesta vaikutuksesta merinisäkkäiden ekologiaan on kertynyt paljon tuoretta tutkimustietoa. Melu voi olla myös vedenpäällistä ja sitä tulee voida hillitä esimerkiksi keväträjällä norpan pesinnän aikaan kelkkailua rajoittamalla.

Kansallisten päätösten tärkeyttä taas korostaa se, että kansainväliset prosessit ovat hitaita. Sopimusosapuolet ajavat usein myös viivytyksiä sekä tavoitetason heikennyksiä ja poikkeuksia. Kansainvälisiä prosesseja ovat esimerkiksi Itämeren meriliikenteen turvallisuuden parantaminen, ulkoisen ravinnekuormituksen leikkaustavoitteista sopiminen, merialuesuunnitteludirektiivin toimeenpano ja ilmastonmuutoksen, vieraslajien ja kemikalisoitumisen torjunta.

Nykyisten ja laajennettujen mereisten kansallispuistojen hoito- ja käyttösuunnitelmien toimeenpanon onnistumiseen tullaan kiinnittämään kasvavaa huomiota. Näennäissuojelu tai epätietoisuus suojelun todellisesta tasosta eivät enää pian ole mahdollista. Tulokseton suojelu on myös hallinnon voimavarojen tuhlausta ja vaikeuttaa suojelun riittävyden kokonaisarviointia. Kansallispuistojen suojelun toimivuuden turvaamisessa järjestetyllä valvonnalla on tärkeä rooli. Riittävät henkilö- ja kalustoresurssit niin valvontaan, hoitoon kuin saaristoluonnon seurantaan (esim. pitkäaikaiset saaristolintulaskennat, hyönteiskartoitukset) edistävät suojelutavoitteiden toteutumista ja alueiden kestävästä käytöstä, tuovat päivittäistä tietoa suojelualan tilasta ja parantavat puistonkäyttäjien turvallisuutta. Sekä valvontaan että hoitotyöhön, kuten muihinkin suojelutoimiin, tulisi entistä enemmän osallistaa vapaaehtoisia kansalaisia. Tämä ei kuitenkaan poista määrärahojen selkeää korotustarvetta nykytasosta.

Nyt tekemillämme päätöksillä on kauaskantoisia vaikutuksia, jotka yhdessä määrittelevät Itämeren tilan tulevaisuudessa. Keskittyminen lyhytnäköisten taloudellisten etujen tavoittelemiseen ja 'sinisen kasvun' (blue growth) edistämiseen ilman sosiaalisten ja ympäristötekijöiden riittävää huomioita ottamista voivat pahimmillaan romuttaa tavoitteet meremme hyvästä ekologisesta tilasta.

KIITOKSET

WWF Suomi kiittää lämpimästi seuraavia henkilöitä, joilta saimme arvokasta tietoa saaristokansallispuistojen luonnosta, suojelun nykytilasta tai näkemyksiä suojelun kehittämisestä: *Heidi Arponen, Antti Below, Eva Ehrnsten, Jan Ekebom, Antti Halkka, Kirsi Hellas, Jouko Högmander, Tatu Hokkanen, Esko Joutsamo, Annukka Koivukari, Jaakko Kullberg, Maiju Lanki, Leif Lindgren, Paula Mattila, Mikael Nordström, Sonja Salovius-Laurén, Keijo Savola, Torsten Stjernberg, Tapani Veistola* ja Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri/*Hannu Klemola*.

© PETTERI TOIVANEN

Porkkalanniemen kärjessä on suosittuja kuntien virkistysalueita, jotka täydentäisivät ehdotetun kansallispuiston kokonaisuutta hienolla tavalla.

- Anon. 1987. Saaristomeren kansallispuiston suunnittelutyöryhmän mietintö. Betänkande av planeringsgruppen för Skärgårdshavets nationalpark. – Ympäristöministeriö, Komiteamietintö – Kommittébetänkande 1987:25. Helsinki, 217 s. + liitteet.
- Anon. 2014. Natura 2000 – Standard Data Form: Itäisen Suomenlahden saaristo ja vedet (FI0408001). <http://natura2000.eea.europa.eu/natura2000/SDF.aspx?site=FI0408001>. Viitattu 19.3.2014.
- Blankett, P. Merelliset suojelalueet monimuotoisuuden vaalijoina. Finmarinet-hankkeen loppukonferenssin esitys. <http://www.ymparisto.fi/finmarinet>. Ympäristöministeriö. Viitattu 20.2.2014.
- BirdLife Suomi 2014f Suomen kansainvälisesti tärkeät lintualueet (IBA). <http://www.birdlife.fi/iba/>. Viitattu 22.3.2014.
- BirdLife International 2014. Species factsheet: Clangula hyemalis. – <http://www.birdlife.org/datazone/speciesfactsheet.php?id=490>. Viitattu 18.2.2014.
- Bonn, T. & Routasuo, P. (toim.) 1997. Tammisaaren saariston saariston kansallispuiston kasvillisuus ja kasvisto. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A 67. 90 s.
- Borg, P. & Lindgren, L. 1978. Ehdotus Itäisen Suomenlahden kansallispuistoksi. - Kymenlaakson seutukaavaliitto, sarja B: 55, Kotka, 104 s.
- Borg, P., Lindgren, L., Ratilainen, T. & Stjernberg, T. 1976. Skärgårdshavets nationalpark. Osia Suomen Akatemian työryhmän inventoinneista ja suunnitelmasta. Käsi-kirjoitus.
- Boström, M. & Ekeboom, J. 2005. Undervattensinventeringar på Jungfruskär 2005. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, A 178.
- Boston Consulting Group 2013. Turning adversity into opportunity: A business plan for the Baltic Sea. http://awsassets.panda.org/downloads/bcg_turning_adversity_into_opportunity_aug_2013.pdf.
- Corell, H., Moksnes, P.-O., Engqvist, A., Döös, K. & Jonsson, P.R. 2012. Depth distribution of larvae critically affects their dispersal and the efficiency of marineprotected areas. – Marine Ecology Progress Series 467: 29–46.
- Eklund, O. 1941. Naturskydd i Åbolands skärgård. – Finlands Natur 1: 22–27.
- Ellermaa, M. 2013. Tammisaaren saariston-Inkoon läntisen saariston IBA-alueen linnusto 2012–2013. – Tringa 40(3): 86–91.
- Ellermaa, M. ja Lehikoinen, A. 2011. Alli – Uudenmaan ulkosaariston runsain vesilintu syksyllä 2011. – Tringa 38(4): 311–317.
- FAO 2007. Experiences in the use of marine protected areas with fisheries management objectives – a review of case studies. – Fisheries Report No. 825.
- FAO 2012. The State of World Fisheries and Aquaculture. Marine protected areas: a tool for the ecosystem approach to fisheries.
- FINMARINET 2013. Inventories and Planning for the Marine Natura 2000 Network in Finland FINMARINET. After Life Conservation Plan. – LIFE07 NAT/ FIN/000151. http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=home.showFile&rep=file&fil=LIFE07_NAT_FIN_000151_AfterLIFE.pdf. Viitattu 25.2.2014.
- Granolund, A.-L. 1999. Bandtånd i samarbetsområdet för Skärgårdshavets national park. - Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A 104. Helsingfors, 73 s.
- Hanski, I. 1997. Metapopulation dynamics. From concepts and observations to predictive models. – Teoksessa: Hanski, I. & Gilpin, M.E. (toim.). Metapopulation biology. Ecology, genetics and evolution. Ss. 69–91. Academic Press, San Diego.
- Heinonen M. (toim.) 2007. Puistojen tila Suomessa - Suomen suojelalueet ja niiden hoito 2000 – 2005. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 160. Metsähallitus, Vantaa, 315 s.
- HELCOM 2010. Towards an ecologically coherent network of well-managed Marine Protected Areas - Implementation report on the status and ecological coherence of the HELCOM BSPA network. Balt. Sea Environ. Proc. No. 124B.
- HELCOM 2013. Red List of Baltic Sea underwater biotopes, habitats and biotope complexes. Baltic Sea Environment Proceedings. No. 138. 69 s.
- HELCOM 2013a. Baltic Sea Protected Areas Database: Tammisaaren saariston ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue. <http://bspa.helcom.fi/flow/bspa.tammi.sites.update.general.7>. Viitattu 20.2.2014.
- HELCOM 2013b. Red list of benthic invertebrates, species information sheet: Saduria entomon. <http://helcom.fi/Red%20List%20Species%20Information%20Sheet/HELCOM%20Red%20List%20Saduria%20entomon.pdf>. Viitattu 27.2.2014.
- HELCOM 2013c. Red list of macrophytes, species information sheet: Nitellopsis obtusa. <http://helcom.fi/Red%20List%20Species%20Information%20Sheet/HELCOM%20Red%20List%20Nitellopsis%20obtusa.pdf>. Viitattu 20.2.2014.
- Hoffmann, E. and Pérez-Ruzafa, A. 2008. Marine Protected Areas as a tool for fishery management and ecosystem conservation: an Introduction. – ICES Journal of Marine Science, 66: 1–5.
- Hokkanen, T. 2012. Itäisen Suomenlahden saaristolinnuston pitkäaikaismuutokset – erityisesti vuosina 1992–2011. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Sarja A 195. 175 s.
- Hustich, I. 1939. Porkkalan kansallispuisto. – Metsätieteellisen Tutkimuslaitoksen Luonnonsuojelualuekuvauksia 3. 48 s.
- Joutsamo, E., Kivivuori, O. & Kunttu, P. 2012: Merikansallispuistoja on laajennettava viipymättä. – Helsingin Sanomat, mielipide 21.8.2012. Kirjoitus perustuu ympäristöministeriölle toimitettuun aloitteeseen.
- Kansallispuistokomitea 1976. Kansallispuistokomitean mietintö. Komiteamietinnöt. Helsinki, 199 s.
- Kaakkois-Suomen ELY-keskus 2013. Itäisen suomenlahden saaristo ja vedet -Natura-alue. [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelalueet/Natura_2000_alueet/Itainen_suomenlahden_saaristo_ja_vedet\(5592\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelalueet/Natura_2000_alueet/Itainen_suomenlahden_saaristo_ja_vedet(5592)). Viitattu 17.2.2014.
- Kontula, T. & Haldin, J. (toim.) 2013. HELCOM Red List of Baltic Sea species in danger of becoming extinct. – Baltic Sea Environment Proceedings No. 140.
- Korkein hallinto-oikeus 2013: Vuosikirjapäätös KHO:2013:185 → <http://www.kho.fi/fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1385542918312.html>. Viitattu 18.2.2014.
- Kunttu, P. 2010. Lounaisen saariston metsien suojelua edistettävä. – Turun Sanomat, pääkirjoitussivun alakerta, 17.4.2010.
- Kunttu, P. & Kolehmainen, K. 2010. Kääpäkartoitukset Uudellamaalla 2010. – Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. Raportti 22.12.2010.
- Kuusisto, E. 2012. Suomi – saarten ja vetten maa. – Saaristoasian neuvottelukunta, työ- ja elinkeinoministeriö, Forssa, 43 s.
- Laamanen M. (toim.) 2013. HELCOM PROTECT- Overview of the status of the network of Baltic Sea marine protected areas. HELCOM, 31 s.
- Laine, A. 2010. Rantanuoliansen (Cobitis taenia) esiintymisalueiden kartoitus itäisellä Suomenlahdella. Raportti tuloksista 12.1.2010. Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut.
- Lappalainen, M. 2004. Saaristomeren kansallispuisto – saarien jättiläisparha. – Söderström & Konstsamfundet, Porvoo, 176 s.
- Leppänen, J.-M., Rantajarvi, E., Bruun, J.-E. & Salojärvi, J. (toim.) 2012. Suomen merenhoitosuunnitelman valmisteluun kuuluva meriympäristön nykytilan arvio osa B. Elinympäristöt, eliöyhteisöt ja suojelalueet. 38 s.

- Lindgren, L. 1983. Saariston suojelualueet. – Teoksessa: Keränen, S., Rautavaara, A., Hario, M., Helle, E. & Lindgren, L. Saariston elämää. Suomen Luonnonsuojelun Tuki Oy, Tampere. Ss. 125–136.
- Lindgren, L. 2000. Saariston laitumet. – Metsähallitus & Edita, Helsinki, 192 s.
- Lindgren 2001. Värdbiotoperna värnar om nationalparkens biologiska mångfald. – Skärgård 24(3): 14–31.
- Lindgren 2014. Gäst hos verkligheten i Skärgårdshavets nationalpark – naturskyddets framgångar och motgångar under 40 år. – Skärgård 37(1): 20–40.
- Lindgren, L. & Stjernberg, T. 1986. Saaristomeren kansallispuisto. – Nordenskiöld-samfundet i Finland & WSOY, Porvoo, 143 s.
- Lindgren, L., von Numers, M. & Hæggström, C-A. 2001. Saariston arvokkaat maabiotoopit. – Teoksessa: von Numers (toim.). Saaristoympäristöt – nykytila, ongelmat ja mahdollisuudet: ss. 147–160. Nordiska Ministerrådets Skärgårdssamarbete, Turku.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2013. Vesiviljelyn kansallinen sijainninhajussuunnitelma, luonnos 11.1.2013. http://www.mmm.fi/attachments/kalariistajaporo/lausuntopyynnnot/6E3Tm6zDH/Vesiviljelyn_kansallinen_sijainninhajussuunnitelma_110113.pdf. Viitattu 17.3.2014.
- Metsähallitus 2000. Saaristomeren kansallispuiston runkosuunnitelma. Stomplan för Skärgårdshavets nationalpark. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja B No 56. Helsinki, 121 s.
- Metsähallitus 2003. Selvitys ehdotettujen Porkkalan ja Selkämeren kansallispuistojen toteutettavuudesta. Ympäristöministeriölle 2.4.2003.- Kirje liitteineen 29 s.
- Metsähallitus 2012a. Itäisen Suomenlahden kansallispuiston ja Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja C 83. Metsähallitus, Vantaa, 108 s.
- Metsähallitus 2012b. Tammisaaren saariston ja Hangon itäisen saariston hoito- ja käyttösuunnitelma. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 78. Metsähallitus, Jyväskylä, 144 s.
- Nieminen, M. & Kaitila, J.-P. 2000. Saaristomeren niittyjen ja hakojen perhoset. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A 111: 1-221.
- Nordström, M., Högmander, J., Halkka, A., Keränen, S., Kunnasranta, M., Nummelin, J., Miettinen, M., Niinimäki, T. & Tolvanen, P. 2011. Itämerennorppa Saaristomerellä – unohdettu uhanalainen. – Maailman luonnon säätiön WWF Suomen rahaston raportteja 28.
- Oceana 2011. Conservation proposals for ecologically important areas in the Baltic Sea. 127 s.
- Olsoni, B. 1942. Naturskydd i östra Skärgårdshavet. – Finlands Natur 2: 17–20.
- Oulasvirta, P. & Leinikki, J. 1993. Tammisaaren saariston kansallispuiston vedenalaisen luonnon kartoitus, osa I. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A 10. Vantaa, 92 s.
- Oulasvirta, P. & Leinikki, J. 1995. Tammisaaren saariston kansallispuiston vedenalaisen luonnon kartoitus, osa II. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A 41. Vantaa, 84 s.
- Paavolainen, E.-P. 1966. Ulkosaaristo ja luonnonsuojelu – erään ohjelman hahmottelua. – Suomen Luonto 25(1): 19–25.
- Pennanen, J. 2013. Jussarön saaren kääväkäs inventointi 2012. – Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut. Raportti, 10 s.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski I. (toim.) 2010. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.) 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus.- Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264 + 572 s.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2010. Rantanuolaisen uhanalaisuus. http://www.rktl.fi/kala/tietoa_kalalajeista/suomen_uhanalaiset_kalat/rantanuolaisen_uhanalaisuus.html. Viitattu 21.3.2014.
- Rinne, H., Salovius-Laurén, S. & Mattila, J. 2011. The occurrence and depth penetration of macroalgae along environmental gradients in the northern Baltic Sea. Estuarine, Coastal and Shelf Science 94 (2011) 182–191.
- Ruuskanen, A. 2008. Tammisaaren saariston kansallispuiston suunnitellun laajennusosan ulkopuolelle jäävien alueiden vedenalaisen luonnon kuvaus. Helsingin yliopisto, Tvärminnen eläintieteellinen asema.
- Ryhänen, E.-L. 2003. Itämeri. WWF ja WSOY, Hämeenlinna, ss. 68–69.
- Saaristomeren kansallispuistotoimikunta 1976. Betänkande avgiivet av kommissionen för Skärgårdshavets nationalpark - Saaristomeren kansallispuistotoimikunnan mietintö. Kommittébetänkande – Komitemmietintö 1976:8. Helsinki, 172 s.
- Sundberg G., Bergström U. & Sandström A. 2011. Ecological coherence of marine protected area networks: a spatial assessment using species distribution models. – Journal of Applied Ecology 48: 112–120
- Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri 2012. Esitys Porkkalan kansallispuistoksi 31.7.2012. Ympäristöministeriölle. Moniste liitteineen 14 s.
- Suomen luonnonsuojeluliitto 2001. Suomen luonnonsuojeluliiton ehdotus Porkkalan kansallispuistoksi 10.12.2001. Ympäristöministeriölle. Moniste liitteineen 7 s.
- Suomen ympäristökeskus 2014. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Luontotyyppit/Luontodirektiivin_luontotyyppit/Luontotyyppien_esittelyt. Viitattu 19.2.2014.
- Suomen ympäristökeskus 2013. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Luontotyyppit/Luontotyyppien_uhanalaisuus/Kansainvaliset_vastuuluontotyyppit. Viitattu 19.2.2014.
- Suominen, T., Tolvanen, H. & Kalliola, R. 2010. Surface layer salinity gradients and flow patterns in the archipelago coast of SW Finland, northern Baltic Sea. – Marine Environmental Research 69: 216–226.
- Sydänoja, A. 2008. Saaristomeren ja Selkämeren fladat. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 1/2008, Helsinki, 71 s.
- Uudenmaan ELY-keskus 2013. Tammisaaren saariston ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Tammisaaren_saariston_ja_Hangon_saariston_ja_Pohja%285987%29. Viitattu 19.3.2014.
- Valtioneuvosto 1988. Valtioneuvoston periaatepäätös (Rv) Pernajan Hudön saariryhmän suojelemisesta ja Itäisen Suomenlahden kansallispuiston laajentamisesta Pernajan kuntaan. 16.6.1988.
- Valtioneuvosto 2012. Valtioneuvoston päätös Euroopan unionin Natura 2000-verkoston Suomen ehdotuksen täydentämisestä. <http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B9AB1E08A-F946-4BEA-9BB3-CAF6E57005CC%7D/31242>. Viitattu 25.2.2014.
- Varsinais-Suomen ELY-keskus 2013. Saaristomeren (FIO200090). http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Saaristomeren_FIO200090%285352%29. Viitattu 21.1.2014.
- Veistola, T. 2002. Kolme uutta kansallispuistoa tulossa. – Suomen Luonto 61(2): 14.
- Vuolanto, S. 2012. Tuleva Porkkalan kansallispuisto. – Tringa 39(3): 80–85.
- Westerbom, M. & Jattu, S. 2006. Effects of wave exposure on the sublittoral distribution of blue mussels *Mytilus edulis* in a heterogeneous archipelago. – Marine Ecology Progress Series 306 (2006) 191–200.
- WWF Baltic Ecoregion Programme 2010. Future Trends in the Baltic Sea. http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_future_trends_in_the_baltic_sea_2010_1.pdf.
- WWF Baltic Ecoregion Programme 2012. Counter Currents: Scenarios for the Baltic Sea. http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_counter_currents_scenarios_for_the_baltic_sea_towards_2030_3.pdf.
- WWF 2014. Reducing Impacts of Noise from Human Activities on Cetaceans. Knowledge Gap Analysis and Recommendations. http://awsassets.panda.org/downloads/ocean_noise_report_web.pdf.
- Ympäristöministeriö 1992. Arvokkaat maisema-alueet: maisema-alueityöryhmän mietintö II. – Ympäristöministeriö, Ympäristönsuojeluosasto, Työryhmän mietintö 66/1992.
- Ympäristöministeriö 2012. Meriympäristön nykytilan arvio, hyvän tilan määrittäminen sekä ympäristötavoitteiden ja indikaattoreiden asettaminen. 42 s.

LIITE 1. Porkkalan esitetyn kansallispuistoalueen uhanalaiset ja silmälläpidettävät eliölajit sekä luonto- ja lintudirektiivin I-liitteen lajit

Osa esiintymistä ei ole aivan esitetyn kansallispuiston alueella vaan niihin liittyvillä kuntien virkistysalueilla tai yksityisillä luonnonsuojelualueilla. Tiedot ovat valtion ympäristöhallinnon Hertta-tietokannasta ja linnustotiedot Metsähallituksen luontopalveluilta (A. Below).

Lyhenteet: Ps = Porkkalan saaristo, Pm = Porkkalan mannerosat, Sf = Saltfjärden, St = Störsvik, Sm = Stormossen, Nfl = Norra Fladet-Dåvits-Medvastö, Is = Inkoo saaristo. EN = erittäin uhanalainen, VU = vaarantunut, NT = silmälläpidettävä, dir = direktiivilaji

<p>Pesimälinnusto (uhanalaiset ja direktiivilajit) ja parimääräarviot:</p> <p>Harmaapäätikka (dir), 4-6 paria Heinätavi (VU) 0-2 paria Helmpöllö (dir), Pm, St, 1-2 paria Hiihaukka (VU), 2-3 paria Huuhkaja (dir), 3-5 paria Jouhisorsa (VU), 0-1 paria Kalasääski (dir), 2-3 paria Kalatiira (dir), 150-200 paria Kangaskiuru (dir), 15-20 paria Karikukko (VU), 15-20 paria Kaulushaikara (dir), Sf, Nfl, 2 paria Kehräjä (dir), 4-6 paria Keltavästäräkki (VU), 8-12 paria Kirjokerttu (EN, dir), 0-5 paria Kivitasku (VU), 40-50 paria Kuikka (dir), St, 1 pari Kurki (dir), 4-5 paria Lapintiira (dir), 500-600 paria Laulujoutsen (dir), Sf, St, 2 paria Liro (dir) Sf, 1 pari Luhtahuitti (dir), 0-2 paria Mehiläishaukka (VU, dir), 0-1 pari Merikotka (VU, dir), 2-3 paria Metso (dir), 0-2 paria Mustakurkku-uikku (VU, dir), 0-2 paria Niittysuohaukka (EN,dir), 0-1 paria Palokärki (dir), 5-8 paria Pikkulepinkäinen (dir), 3-4 paria Pikkulokki (dir), 2-3 paria Pikkusieppo (dir), 3-5 paria Pohjantikka (dir), 1-2 paria Punasotka (VU), 3-5 paria Pyy (dir), Pm, St, Nfl, 30-50 paria Rastaskerttunen (VU), 2-4 paria Ruisräikkä (dir), 0-1 paria Ruskosuohaukka (dir), 1-3 paria Räyskä (dir), 4-6 paria Selkälokki (VU), 4-8 paria Teeri (dir), 20-30 paria Tukkasotka (VU), 80-100 paria Valkoposkianhi (dir), Ps, Is, 300-350 Valkoselkätikka (EN, dir), Pm, NFL, St, 1-3 paria Varpuspöllö (dir), 1-3 paria Viirupöllö (dir), 1-2 paria</p>	<p>Kuhankeittäjä Käenpiika Luhtahuitti Naurulokki Niittykirvinen Pilkkasiipi Punajalkaviklo Punavarpunen Rantasipi Räyskä Sirittäjä Sääksi Teeri Tukkoskelo Tylli Viiksitimali</p>	<p>Manota unifurcata - Diptera (VU), Kuokkamaa Mäkiokamittari (NT), Rönnskär Poimusulkukotilo (NT), Pampskatan YSA, Saltfjärden Rimpiputkisirkiväs (NT), Stormossen Sinerväruunioykkönen (NT), Rönnskär, kymmeniä yksilöitä Symmerus annulatus – Diptera (VU, Kuokkamaa) Tammiritariykkönen (VU), Rönnskär, useita yksilöitä Tulimittari (NT), Rönnskär 4 yksilöä Vahakeltasiipi (VU), Saltfjärden, 4 yksilöä</p>
<p>Pesimälinnusto (silmälläpidettävät lajit):</p> <p>Haahka Huuhkaja Isokoskelo</p>	<p>Levähtävinä merkittävässä määrin esiintyvät linnut (uhanalaiset ja direktiivilajit):</p> <p>Maakotka (VU, dir) Valkoposkianhi (dir) Suokukko (EN, dir) Allihaahka (dir) Liro (dir)</p> <p>Nisäkkäät ja kalat (uhanalaiset ja direktiivilajit)</p> <p>Ilves (VU, dir) Lepakot (dir) Liito-orava (VU, dir), St, Nfl, Sm, Pm Lohi (VU) Saukko (dir) Taimen (CR)</p>	<p>Kääväkkäät (uhanalaiset ja silmälläpidettävät)</p> <p>Kastanjakääpä (VU) Kastanjakääpä (VU), Porkkalanlahti, kunnan virkistysalue Keltakääpä (VU), Upinniemi Haukipää Kirjokerikääpä (NT), useissa paikoissa Maitosäämikkä (NT), Kuokkamaa Pohjanrypykkä (NT), Kuokkamaa Punakarakeääpä (NT), Porkkalanlahti YSA Punakerikääpä (NT), Kuokkamaa Rustikka (NT), Dävits ja Medvastö Väikkyludekääpä (VU) Väikkyludekääpä (VU), Stora Svartö, Helsingin kaupungin virkistysalue</p>
<p>1110 Vedenalaiset heikkasärkät 1150 Rannikon laguunit 1170 Riutat 1210 Rantavallien yksivuotinen kasvillisuus 1220 Kivikkoisten rantojen monivuotinen kasvillisuus 1230 Atlantin ja Itämeren rannikoiden kasviyhteisöt rantakalliot 1610 Itämeren harjusaarten ja niiden hiekk-, kallio- ja kivikkorantojen sekä vedenalainen kasvillisuus</p>	<p>Selkärangattomat (uhanalaiset, silmälläpidettävät ja direktiivilajit). Perhosista ei ole otettu yksittäishavaintoja mukaan, mm. Rönnskäriltä on saatu 5 EN-lajia, joista kustakin 1-2 havaintoa. Samoin Bjursista yksi CR-laji (1 yksilö).</p> <p>Aaltoritariykkönen (NT), Rönnskär, yli 200 yksilöä Ahdeykkönen (EN), Rönnskär, satunnainen Havukauniainen (VU), Luotsiaseman metsä Idänkirsikorento (dir), Pm Isoapollo (EN), Upinniemi-Porkkalanlahti Isokultasiipi (NT, dir), lisääntyvä populaatio saaristossa Isonuromyia semirufa - Diptera (NT), NFL Kaksiammaskotilo (NT), Pampskatan YSA Kääpäpikkä (VU), Rävberget UVVY:n alue Luhtasirppikääriäinen (NT), Sf Luhtasukkulakoi (VU), Sf, esiintymä</p>	<p>Jäkälät (uhanalaiset ja silmälläpidettävät)</p> <p>Hentokesijäkälä (VU), Dävits Kalliokeuhkajakälä (VU), Bjurs Lahopiiloajakälä (NT), Dävits Pajunpuhjakälä (NT), Dävits Partanaava (VU), Störsvik Raidankeuhkajakälä (NT), Kuokkamaa Ruskoipiiloajakälä (VU), Kuokkamaa Siloneulajakälä (VU), Kuokkamaa Sormikesijäkälä (NT), Dävits</p> <p>Sammalet (uhanalaiset ja silmälläpidettävät)</p> <p>Kantokorvasammal (NT), Störsvik Korpihohtosammal (VU), Störsvik Lepikkolaakasammal (NT), Dävits ja Störsvik Notkorivasammal (NT), Störsvik</p> <p>Putkilikasvit (uhanalaiset ja silmälläpidettävät)</p> <p>Kenttöorakko (VU), Söderskär Paunikko (VU), Rönnskär Pikkukihokki (VU), Stormossen Soikkokämmekä (EN), Mäkiluoto</p>

LIITE 2. Porkkalan esitetyn kansallispuiston Natura-alueiden luontodirektiivin suojeltavat luontotyypit.

<p>1110 Vedenalaiset heikkasärkät 1150 Rannikon laguunit 1170 Riutat 1210 Rantavallien yksivuotinen kasvillisuus 1220 Kivikkoisten rantojen monivuotinen kasvillisuus 1230 Atlantin ja Itämeren rannikoiden kasviyhteisöt rantakalliot 1610 Itämeren harjusaarten ja niiden hiekk-, kallio- ja kivikkorantojen sekä vedenalainen kasvillisuus</p>	<p>1620 Itämeren boreaaliset luodot ja saaret 1630 Itämeren boreaaliset rantaniityt 1640 Itämeren boreaaliset hiekkarannat, joilla monivuotista ruohovartista kasvillisuutta 3160 Humuspitoiset lammet ja järvet 6270 Fennoskandian runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt 6430 Kosteaa suurruohokasvillisuus 7140 Vaihettomuissuot ja rantasuot</p>	<p>8220 Kasviyhteiset silikaattikalliot 9010 Boreaaliset luonnonmetsät 9020 Fennoskandian hemiboreaaliset luontaiset jalopuumetsät 9050 Boreaaliset lehdot 9080 Fennoskandian metsäluhdat 91D0 Puustoiset suot</p>
---	--	---

100%
KIERRÄTYS-
PAPERI

Miksi meitä tarvitaan?

Tavoitteemme on pysäyttää luonnon köyhtyminen ja rakentaa tulevaisuus, jossa ihmiset ja luonto elävät tasapainossa.

wwf.fi